

KOHTUOTSUS

Eesti Vabariigi nimel

Kohus	Tallinna Halduskohus
Kohtunik	Daimar Liiv
Otsuse avalikult teatavaks tegemise aeg ja koht	5. mai 2017, Tallinn
Haldusasja number	3-15-2322
Haldusasi	Emmaste valla kaebus Hiiu maavanema 14.08.2015 korralduse nr 1-1/2015/140 „Hiiu maakonnaplaneeringu teemaplaneeringu „Tuuleenergeetika“ kehtestamine“ tühistamiseks
Menetlusosalised	Kaebuse esitaja: Emmaste vald, esindaja v.adv Iivi Otto Vastustaja: Hiiu maavanem, esindaja v.adv Martin Tamme ja v.adv Vitali Šipilov, nõustaja: Urve Pill
Asja läbivaatamise viis	Kohtuistung 31.01.2017

RESOLUTSIOON

- 1. Jätta kaebus rahuldamata.**
- 2. Jätta rahuldamata kaebaja vastuväite kohtu tegevusele, milles kaebaja palub tühistada vastustaja 03.02.2017 taotluse rahuldamise ja 31.01.2017 kohtuistungiga seotud vastustaja menetluskulude tasumist tõendava dokumendi esitamise tähtaja pikendamine ning jätta vastustaja 03.02.2017 tähtaja pikendamise taotlus rahuldamata.**
- 3. Jätta menetlusosaliste menetluskulud nende endi kanda.**

Edasikaebamise kord ja kohtu selgitused

Otsuse peale võib Tallinna Ringkonnakohtule esitada apellatsioonkaebuse 30 päeva jooksul otsuse avalikult teatavastegemisest arvates, s.o hiljemalt 5. juuni 2017.

Vastuseks esitatud apellatsioonkaebusele võib teine menetlusosaline esitada vastuapellatsioonkaebuse 14 päeva jooksul apellatsioonkaebuse vastuapellatsioonkaebuse esitajale kättetoimetamisest arvates või ülejäänud apellatsioonitähtaja jooksul, kui see on pikem kui 14 päeva (HKMS § 184 lg 3). Kui apellant soovib asja arutamist kohtuistungil, tuleb tal seda apellatsioonkaebuses märkida, vastasel korral eeldatakse, et ta on nõus asja lahendamiseга kirjalikus menetluses (HKMS § 182 lg 1 p 9).

Kui menetlusosaline soovib apellatsioonkaebuse esitamiseks saada menetlusabi, tuleb tal Tallinna Ringkonnakohtule esitada vastavasisuline taotlus. Menetlusabi taotluse esitamine ei peata menetlustähtaja kulgemist (HKMS § 116 lg 5) ning apellatsioonitähtaja järgimiseks peab menetlusabi taotleja tegema tähtaja kestel ka

menetlustoimingu, mille tegemiseks ta menetlusabi taotleb, eelkõige esitama apellatsioonkaebuse (HKMS § 116 lg 6).

ASJAOLUD JA MENETLUSE KÄIK

1. Hiiu maavanema 14.08.2015 korraldusega nr 1-1/2015/140 otsustas Hiiu maavanem kehtestada Hiiu maakonnaplaneeringu teemaplaneeringu „Tuuleenergeetika“.
2. 14.09.2015 esitas Emmaste vald Tallinna Halduskohtule kaebuse Hiiu maavanema 14.08.2015 korralduse nr 1-1/2015/140 „Hiiu maakonnaplaneeringu teemaplaneeringu „Tuuleenergeetika“ kehtestamine“ tühistamiseks.
3. Tallinna Halduskohus võttis 18.09.2015 määrusega kaebuse menetlusse. Asjas toimus kohtuistung 31.01.2017.

KAEBUSE ESITAJATE NÕUDED JA PÕHJENDUSED

4. Kaebuse esitaja palub tühistada Hiiu maavanema 14.08.2015 korralduse nr 1-1/2015/140 „Hiiu maakonnaplaneeringu teemaplaneeringu „Tuuleenergeetika“ kehtestamine“ alljärgnevatel põhjustel.

4.1. Kaebaja selgitab kaebuses, et ta pöördub kohtusse HKMS § 44 lõike 5 alusel.

Püüasustusega väikesaarte seaduse § 3 lõike 1 järgi on riigi ja kohalike omavalitsuste eesmärgid püüasustusega väikesaarte haldamisel muu hulgas ka püüasustuse taastamine, säilitamine ja arengusuutlikkuse toetamine (p 1); omavalitsusliku suutlikkuse toetamine ja osalusdemokraatia suurendamine (p 2); saarte elulaadi omapära ja rahvakultuuri järjepidevuse säilitamine (p 5); väikesaartele iseloomuliku maastikuilme ja looduskeskkonna säilitamine ja kaitsmine (p 6). Korraldusega määratud tuuleparkide arendusalale tuulikute ja tuuleparkide rajamine on vastuolus eeltoodud põhimõtetega ning kaebaja tegevus oma elanike õiguste tagamisel on oluliselt raskendatud. Tuulepargi rajamine muudab kogu Hiiumaa, sh Emmaste valla elukeskkonda ning paljud Emmaste valla elanikud on avaldanud oma vastuseisu planeeringule, kuid seda ei ole vastustaja arvestanud.

Kaebaja leiab, et ta kaebeõigus võib tuleneda, arvestades ehitusseadustiku ja planeerimisseaduse rakendamise seaduse § 1 lõiget 1, ka kuni 01.07.2015 kehtinud planeerimisseaduse § 26 lõikest 1, mis sätestab, et planeeringu kehtestamise otsuse vaidlustamiseks on igal isikul õigus ühe kuu jooksul, arvates päevast, millal isik sai teada või pidi teada saama planeeringu kehtestamisest, pöörduda kohtusse, kui ta leiab, et see otsus on vastuolus seaduse või muu õigusaktiga või selle otsusega on rikutud tema õigusi või piiratud tema vabadusi.

4.2. Kaebaja leiab, et ta saab pöörduda halduskohtusse PS §-s 154 sätestatud enesekorraldusõiguse rikkumise kaitseks ning planeerimisseaduse alusel. Kuigi kohalikule omavalitsusele ei laiene tema suhetes riigiga PS § 15, ei tähenda see, et kohalikul omavalitsusel kaebeõigus riigi vastu ei ole üldse PS-ga kaitstud. RKHK on sedastanud, et kohtukaebeõigus on tuletatav kohaliku omavalitsuse enesekorraldusõigusest ja kohtukaebeõigus on enesekorraldusõiguse teostamiseks vajalik siis, kui enesekorraldusõiguse tagamiseks puudub muu tõhus menetlus (RKHKm 23.11.2010, 3-3-1-43-10, p 22).

Selles, et teemaplaneering hõlmab kogu Hiiumaad, ei saa olla kahtlust. Kaebaja on üks Hiiumaa kohalikest omavalitsustest, kes on omavahel kokku leppinud Hiiumaa arengu põhisuundades dokumendis „Hiiumaa arengustrateegia 2020+“. Tegemist on kogu Hiiumaa

arengu seisukohalt olulise dokumendiga, mille koostamises osalesid Hiiumaa kõik kohalikud omavalitsused ja Hiiumaa maavalitsus ning millele on heaks kiitnud kõik Hiiumaa kohalikud omavalitsused. PlanS § 1 lg 3 järgi on erinevate elualade arengukavade integreerimine ruumilise planeerimise üks eesmärke.

Hiiumaa arengustrateegias 2020+ on sätestatud järgmised põhimõtted: Hiiumaa loodus ja kultuuriruum on jätkuvalt atraktiivsed, neid tuleb hoida ja arendada (pärandkultuur ja -tehnoloogiad, traditsioonid, jms). Hoida unikaalsust, mida ei saa kopeerida! Läbimurdeks on vajalik saare loodusliku ja kultuurilise eripära ning arengueelduste parem kasutuselevõtt. Oluline on luua ja rakendada õppiva ökokogukonna mudel. Hiiumaa unikaalne, miljööväärtuslik, loovust stimuleeriv ning turvaline elukeskkond on jätkuvalt külastusmagnet. Kvaliteetne elukeskkond. Looduskeskkonna väärtustamine. Kohalik kultuuripärand. Traditsioonide säilitamine. Energeetiline sõltumatus (puit, biomass, tuul, päike).

Kuigi kaebaja möönab, et teemaplaneering kaebaja territooriumile tuuleparkide rajamist ette ei näe, on praegu tegemist erandliku olukorraga.

Teemaplaneeringuga kavandatakse olulise ruumilise mõjuga objekte, mille mõjuala ulatub ühe kohaliku omavalitsuse alast väljapoole. Olulise ruumilise mõjuga objekt PlanS § 29² lõike 1 järgi on objekt, millest tingitult transpordivood, saasteainete hulk, külastajate hulk, visuaalne mõju, lõhn, müra, tooraine või tööjõu vajadus muutuvad objekti kavandatavas asukohas senisega võrreldes oluliselt ning mille mõju ulatub suurele territooriumile. Kuna teemaplaneeringuga luuakse alus Hiiumaale olulise ruumilise mõjuga objektide – tuuleparkide - rajamiseks, siis kaasneb sellega teede, elektriliinide jms rajamine, mis hakkavad paiknema ka kaebaja territooriumil. Juhul, kui tuuleparkide rajamine on otsustatud (ka järgnevatel tasanditel teemaplaneeringu alusel), siis ei ole kaebajal enam võimalik üheski menetluses vastuväiteid esitada. Ka juhul, kui kaebajal selline võimalus tekiks, puuduks kaebajal efektiivne võimalus oma enesekorraldusõiguse teostamiseks.

Kuna teemaplaneeringuga on välja valitud tuuleenergeetika arendamiseks sobivad alad ning need on järgnevate planeeringute jaoks siduvad, siis peavad järgnevad planeeringud (kui selliseid koostatakse) olema kooskõlas teemaplaneeringuga.

Selleks, et mõista teemaplaneeringuga kavandatava tegevuse tegelikku ulatust, esitab kaebaja ülevaate põhivõrguga liitunud tuuleparkidest (tl 220, II kd). Ülevaatest nähtub, et kõik selles kirjeldatud tuulepargid on ühendatud põhivõrguga. Seega ei oleks ka teemaplaneeringuga määratud arendusaladel tuuleparkide rajamine võimalik põhivõrguga ühendamata.

4.1.3 Kaebaja märgib, et vastustaja viide seoses kaebeõiguse küsimusega halduskohtu otsusele nr 3-16-1472 ei ole asjakohane, kuna see otsus ei ole jõustunud. Kaebaja on piisavalt põhjendanud oma kaebeõiguse olemasolu. Muuhulgas on vastustaja 01.12.2016 seisukohale lisatud kohtuotsuses haldusasjas nr 3-16-1472 (p 10) on halduskohus leidnud, et Emmaste vallal on kaebeõigus ka tulenevalt asjaolust, et Emmaste vald oli kaasatud planeeringu koostamise menetlusse kooskõlastuse andmiseks ja seetõttu tuleb Emmaste valda käsitleda menetlusosalisena. Menetlusosalisel on õigus õiguspärasele haldusmenetlusele (Riigikohtu otsus haldusasjas nr 3-3-1-86-06, p 19). Emmaste vald on planeeringu koostamise käigus väljendanud kohalikke huve, millega vastustaja oleks pidanud planeeringus arvestama.

4.1.4. Kaebaja leiab, et vastustaja väide, et kaebusega ei ole võimalik saavutada kaebuse eesmärki ei vasta tõele. Riigikohus on kohtuasjas nr 3-3-1-50-09 selgitanud, et haldusakti õigusjõu murdmiseks on vajalik selle kehtetuks tunnistamine (HMS § 60 lg 1, § 61 lg 2). Järelikult on kaebuse esitaja otsuse vaidlustamisega valinud eesmärgi saavutamiseks täiesti asjakohase ja sobiva vahendi.

4.2. Kaebust põhjendades leiab kaebaja, et vastustaja on jätnud planeeringu koostamisel välja selgitamata planeeringu kehtestamise seisukohalt olulised asjaolud ja jätnud need arvestamata, sh mitmed uuringud.

4.2.1. Kaebaja toob välja, et kuigi planeeringu algatamisel oli ühe ülesandena määratletud elektritrasside määratlemine, ei ole planeeringus seda küsimust lahendatud. Seega ei tea praegu keegi, kuhu planeeritakse elektriliinid.

Elektriliinide asukoht on planeeringulahenduse kujunemise seisukohalt olulise tähtsusega, kuna see omab olulist mõju nii kogu Hiiumaale kui ka selle elanikele, eriti neile, kelle elukoht jääks tulevase elektriliini alla. Kuna planeeringu seletuskirja järgi on mõlemale arendusalale kokku lubatud rajada maksimaalselt 30 MW võimsusega tuulikuid, siis eeldatavalt on vaja Hiiumaale rajada põhivõrk.

2014. aastal valmis uuring „Hiiumaa elektrivarustuskindluse tõstmise sotsiaalmajandusliku uuringu ja tehnilise eeluuringu teostamine“ keskkonnamõju eelhinnang“ (tl 76-113, I kd). Nimetatud uuringust ilmneb, et Hiiumaale põhivõrgu rajamine on seotud oluliste mõjudega. Nimetatud uuringuga ei ole vastustaja planeeringu koostamisel arvestanud.

Kokkuvõttes leiab kaebaja, et tuulepargi rajamise mõjude hindamine ei saa toimuda ilma nende toimumiseks vajalike rajatiste mõjude hindamiseta, kuna rajatiste ja tuulepargi koosmõju hindamise tulemusel võib jõuda täiesti teistsuguste järeldusteni.

Kuna maakonnaplaneeringu üheks ülesandeks oli PlanS § 7 lg 3 p 10 järgi ka tehnorajatiste, paigutuse kindlaksmääramine, siis puudub sellele, miks planeering kehtestati ilma elektriliinide jaoks maa-ala välja selgitamata, igasugune mõistlik põhjendus. Planeeringu joonisel näidatud põhimõttelised võrguühenduse suunad ei saa olla piisavad, sest nende mõjusid ei saa hinnata.

Kaebaja märgib, et vastustaja koostab praegu uut tervet maakonda hõlmavat maakonnaplaneeringut, milles oleks võimalik lahendada ka tuuleparkide ja põhivõrgu küsimus arvestades kogu maakonna tulvast arengut ja teisi maakonnaplaneeringuga lahendatavaid ülesandeid.

Planeeringu seletuskirjast nähtub, et arendusala H3 hõlmab ulatuslikke metsaalasid. Ka H2 arendusala hõlmab metsaalasid ning rohekoridori. Puudub analüüs selle kohta, millist mõju omab tuuleparkide rajamine metsamaale, arvestades seejuures ka Hiiumaa suurust. On ilmne, et metsamaa kasutusotstarve ei saa säilida, kui metsaga kaetud alale rajatakse tuulepark.

4.2.2. Planeeringu koostamise käigus on Eesti Maaülikooli teadlased koostanud analüüsi linnustiku osas teemaplaneeringuga kavandatavate objektidega kaasnevatest võimalikest mõjudest ja neid leevendavatest meetmetest (tl 114-129, I kd).

Analüüsi põhjal saab järeldada, et H2 arendusala jääb väga olulise lindude rändekoridori alla ning et on suur oht kõigi negatiivsete mõjude realiseerimiseks.

4.2.3. Planeeringu KSH aruandes mainitakse OÜ Saar Poll ja Adepte Ekspert 2010. a koostatud uuringut „Läänemaa tuulikuparkide mõjud lähiala inimestele“. Vaatamata sellele, et planeeringu koostajate käsutuses oli materjal, mis näitab nii inimeste suhtumist tuuleparkidesse kui ka inimeste tuuleparkide läheduses elamise kogemust, on uuring üksnes ära märgitud, kuid planeeringust ei nähtu, et uuringu tulemusi oleks planeeringu koostamisel arvestatud või arvestamata jätmist põhjendatud.

Lisaks ei ole arvestatud asjaoluga, et suur osa Hiiumaa elanikest ja Hiiumaal suvitajad Hiiumaale suuri tuuleparke ei soovi, on väga oluline asjaolu, mida vastustaja oleks pidanud planeeringu kehtestamisel arvestama

4.2.4. Vastustaja on jätnud lahendamata planeeringu algatamisel püstitatud ülesande ega ole kooskõlas PlanS § 7 lg 3 p-ga 10 määranud tuuleparkide toimimiseks vajalike elektriliinide asukohti.

Elering AS koostatud varustuskindluse aruande 2016 kohaselt on Hiiumaa koormuse kasvamisel optimaalseim variant Hiiumaa 110 kV toite tagamiseks rajada Kärkla 110 kV alajaam ning Leisi-Kärkla 110 kV ühendus (joonis 11). Reservtoide on mõistlik tagada 35 kV võrgu vahendusel.“ Seega elektriühendus Hiiumaalt mandrile (nn. „ringtoidet“) ei ole Hiiumaa elektri varustuskindluse tagamise seisukohalt vajalik ning ringtoide on vajalik üksnes tuuleparkide rajamiseks. Planeeringus tulnuks seetõttu hinnata ringtoite rajamise võimalikkust ja selle mõjusid. Kui hindamise käigus selgunuks, et ringtoite rajamine kas eraldi või koosmõjus 30 MW tuulepargi rajamisega omab kahjulikku mõju keskkonnale, sh Natura 2000 võrgustikule, ei oleks vastustaja tohtinud planeeringut kehtestada.

4.2.5. Vastustaja ei ole planeeringu koostamisel arvestanud asjaoluga, et Eesti on täitnud Euroopa Liidu õigusaktidega ettenähtud kohustused taastuvenergia osas.

4.2.6. Vastustaja ei ole planeeringu koostamisel arvestanud koostatava Hiiu maakonna maakonnaplaneeringuga. Maakonnaplaneeringu eesmärgiks olev väärtuslike maastike säilitamine välistab võimaluse suurte elektrituulikute ja tuuleparkide rajamiseks, kuna need oleksid nähtavad igast Hiiumaa paigast. Seega on maakonnaplaneering ja planeering omavahel vastuolus.

4.3. Kaebaja leiab, et planeering ei ole kooskõlas õigusaktidega ja põhjendab oma seisukohta järgmiselt.

4.3.1. Planeeringu kehtestamisel on jäetud arvestamata asjaoluga, et planeerimisseadus on muutunud ja planeeringu elluviimisele ei saa kehtetut planeerimisseadust kohaldada.

Kuna planeeringu elluviimisele ei ole kuidagi võimalik kohaldada enne 01.07.2015 kehtinud planeerimisseadust ja uus planeerimisseadus ei näe ette, et detailplaneeringu koostamise aluseks on maakonnaplaneering, siis on planeeringu p 3.3.3. selles osas vastuolus kehtiva planeerimisseadusega. Eeltoodud põhjendustel on seadusega vastuolus ka planeeringu seletuskirja p 1 ja 3.

Planeeringu seletuskirjas on määratud kindlaks põhimõtted, mida võrguühenduste planeerimisel tuleb järgida. Vastustajale ei ole antud õigust määrata kindlaks võrguühenduste planeerimise põhimõtteid, vaid üksnes liinide asukoha väljaselgitamine. Vastustaja ei saa ka ette kirjutada, kas liinid paigaldatakse maa peale või maa alla, sest sellised nõuded saavad tuleneda teistest õigusaktidest, nt võrgueeskirjast.

Planeeringu seletuskirja punkti 3.3.1 alapunktis 16 ja 17 on sätestatud kohustus kooskõlastada üldplaneeringud Lennuameti ja Kaitseministeeriumiga.

Kooskõlastamise nõue saab tuleneda õigusaktist. Vastavalt kehtiva PlanS § 4 lõikele 4 kehtestab koostöö tegemise korra ja planeeringute kooskõlastamise alused Vabariigi Valitsus määrusega. Seega puudub vastustajal õigus kindlaks määrata, kes peab üldplaneeringu kooskõlastama. Kuna pädevust ületades antud haldusakt on HKMS § 63 lg 2 p 3 järgi tühine, siis on tühine ka planeeringu seletuskirja p 3.3.1 alapunkt 6.

Planeeringu seletuskirja p 3.3.1 alapunktis 6 sätestatakse, et elektrituulikute minimaalne kaugus infrastruktuuri suurtest elementidest (kõrgepingeliinid, riigimaanteed, raudtee, gaasitrass, telekommunikatsiooni mastid) peab olema vähemalt võrdne elektrituuliku kogu kõrgusega (torm-tiiva pikkus). Kaitsevööndid, kujad jms kehtestatakse õigusaktidega ja maavanemal puudub volitus seda teha. Näiteks, ehitusseadustiku alusel on antud volitus kaitsevööndi ulatuse määramiseks ministrile. Kuna pädevust ületades antud haldusakt on HKMS § 63 lg 2 p 3 järgi tühine, siis on tühine ka planeeringu seletuskirja p 3.3.1 alapunkt 6.

Seletuskirja punkti 3.3.1 punktis 1 on muu hulgas sätestatud, et arendusaladel on elektrituulikute (tuulikupark) rajamise aluseks detailplaneering. Ei 31.07.2015 kehtinud planeerimisseadus ega ka kehtiv planeerimisseadus ei võimalda maakonnaplaneeringuga määrata detailplaneeringu koostamise kohustusega ala, vaid see on üldplaneeringu ülesanne. Erandina oli kehtivuse kaotanud planeerimisseaduse järgi võimalik detailplaneeringu koostamise kohustus määrata siis, kui üldplaneeringus ei ole neid määratud (PlanS § 7 lg 3 p 5). Detailplaneeringu koostamise kohustuse saab ette näha üldplaneeringus (uue PlanS § 75 lg 1 p 26). Käina vallas on olemas üldplaneering ja selles on määratud ka detailplaneeringu koostamise kohustusega alad ja juhud. Seega ei saa maavanem enam Käina valla osas detailplaneeringu koostamise kohustusega alasid määrata. Arendusalad ja arenduspiirkonnad jäävad detailplaneeringu koostamise kohustuseta alale. Seega on planeering selle punkti osas seadusega vastuolus.

Seletuskirja punkt 3.3.1 punkti 1 järgi on arendusaladel elektrituulikute (tuulikupark) rajamise aluseks üldplaneeringu tuuleenergeetika teemaplaneering. Sellist planeeringu liiki uus planeerimisseadus ette ei näe.

Korralduse punktis VII on muu hulgas märgitud, et juhul kui teemaplaneeringus valitud arendusalale soovitakse rajada rohkem kui 5 tuulikuga tuuleelektrijaam koguvõimsusega üle 7,5 MW, algatab PlanS § 29² lõikest 12 tulenevalt eelvaliku alusel olulise ruumilise mõjuga objekti asukoha planeeringu kohalik omavalitsus. Uus planeerimisseadus ei näe enam ette sellist planeeringuliiki, vaid olulise ruumilise mõjuga ehitise, mille määrab Vabariigi Valitsus kindlaks vastavas nimekirjas, rajamiseks koostatakse kohaliku omavalitsuse eriplaneering, välja arvatud juhul, kui olulise ruumilise mõjuga ehitise asukoht on määratud üldplaneeringus (PlanS § 95 lg 1).

4.3.2. Kaebaja leiab, et planeering ei ole kooskõlas keskkonnaseadustiku üldosa seadusega (KeÜS) § 10, mis sätestab, et keskkonnaohtu tuleb vältida. Keskkonnaohtu või olulist keskkonnahäiringut tuleb taluda, kui tegevus on vajalik ülekaaluka huvi tõttu, puudub mõistlik alternatiiv ja keskkonnaohtu või olulise keskkonnahäiringu vähendamiseks on võetud vajalikud meetmed.

Planeeringus ei ole olulisi asjaolusid, sh tuuleparkide mõju inimeste heaolule, varale ning kultuuripärandile, kaalutud. Planeeringu puhul ei ole ka kõiki alternatiive kaalutud, kuigi alternatiiv – tuuleparkide Hiiumaale rajamise võimaluse välistamine – on olemas. Planeeringu koostamisel on arvestatud vaid õigusaktiga kehtestatud müranorme, kuna teisi norme, näiteks varjutuse, vilkumise, tuulikute kauguse osas kehtestatud ei ole. Siiski ei ole välistatud, et elektrituulik ja tuulepark omavad inimese elukeskkonnale märksa suuremat mõju, kuid Planeeringus ei ole seda mõju piisaval määral hinnatud.

Planeeringu koostamise käigus kogutud teabe põhjal saab väita, et tuuleparkide rajamine omab pöördumatut mõju looduskeskkonnale.

4.3.3. Planeering ei vasta keskkonnaministri 04.03.2011 määrusega nr 16 kehtestatud nõuetele (selle § 3 lg 1 ja lg 2). Planeeringu koostamisel ei ole koostatud määruse nõuetele vastavat mürauuringut ning puudub ka ettepanek kohalikule omavalitsusele kehtestada rangemad mürataseme normid või põhjendus rangemate müranormide kehtestamise ebavajalikkuse kohta.

4.3.4. Kaebaja leiab, et planeeringu keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) aruanne (tl 69-171, II kd) ei vasta KeHJS § 40 lg-s 4 p 3, p 2, p 5 ja p 6 KSH aruandele ettenähtud nõuetele ja seetõttu ei saa KSH läbiviimist pidada nõuetekohaseks. Puudulike keskkonnakaalutluste tõttu ei saa ka planeering olla õiguspärane, kuna arvestatud ei ole oluliste keskkonnaaspektidega.

Alternatiivi, mis näeks ette planeeringu mittekehtestamist või olukorda, kus planeeringut ellu ei viida, KSH aruanne, planeering ega ka Korraldus ei käsitle.

Kaebaja on välja toonud, et vastustaja ei ole planeeringu koostamisel arvestanud tema enda koostatud teiste maakonnaplaneeringutega. Seetõttu ei ole KSH aruandes käsitletud seoseid nende planeeringutega ega nendest planeeringutest tulenevaid mõjusid planeeringule.

Kaebaja viitab Eesti Maaülikooli teadlaste koostatud analüüsile linnustiku osas teemaplaneeringuga kavandatavate objektidega kaasnevatest võimalikest mõjudest ja neid leevendavatest meetmetest. Analüüsi p-s 3.1 on märgitud, et planeeringualal on oluline arvestada asjaoluga, et piirkonda läbib globaalse tähtsusega lindude rändekoridor – Ida-Atlandi rändetee üks massilisemaid harusid.

Kuigi Eesti on ühinenud Aafrika ja Euraasia rändveelindude kaitse kokkuleppega, ei ole KSH aruandes seda isegi mainitud. Selle kokkuleppe alusel on Eesti riigil kohustus võtta rändveelindude kaitseks tarvitusele meetmeid, pöörates erilist tähelepanu nii ohustatud kui ka ebasoodsas kaitsestaatuses olevatele liikidele (artikkel III p 1).

Rändlindude kaitse vajadusele on juhtinud tähelepanu Soome Keskkonnaministeerium 31.01.2012 Keskkonnaministeeriumile saadetud kirjas seoses Loode-Eesti meretuulepargi kavandamisega (vt Soome Keskkonnaministeeriumi kiri koos tõlkega –tl 172-176, II kd).

Kaebaja toob välja, et on olemas võimalus, et tuuleparkidel on kahjulik mõju merikotkale, kes on ühtlasi I kategooria kaitsealune liik, kelle säilimise peab Eesti riik tagama.

Kaebaja toob välja, et veel tõdetakse KSH aruandes et suurte elektrituulikute püstitamine kahjustab nahkhiiri ja nende elupaiku. Samas on vastustaja otsustanud planeeringus arendusalad ja arenduspiirkonnad määrata just nahkhiirte olulise elupaiga alale ilma ühtegi põhjendust esitamata.

Kuna KSH aruandes märgitakse, et täpsemate hinnangute saamiseks tuleb teha täiendavaid uuringuid, puuduvad lünkadeta, täielikud ja täpsed lõplikud seisukohad ja järeldused tuuleparkide mõju kohta ning KSH-d ei saa pidada nõuetekohaselt läbi viiduks.

Kaebaja leiab, et kuna KSH aruanne ei sisalda elektriliinide mõju loodusele ega inimestele, ei kajasta KSH aruanne tegelikke planeeringu elluviimise mõjusid.

Lisaks ei sisalda KSH aruanne erinevate mõjude omavahelisi seoseid (KehJS § 40 lg 4 p 7), ebapiisav on KSH aruanne maakonnaplaneeringu elluviimisega kaasneva olulise negatiivse keskkonnamõju vältimiseks ja leevendamiseks kavandatud meetmete osas (KeHJS § 40 lg 4 p 8), ning puudub ülevaade põhjustest, mille alusel valiti alternatiivsed arengustsenaariumid, mida strateegilise planeerimisdokumendi koostamisel käsitleti (KeHJS § 40 lg 4 p 9).

4.4. Kaebaja on seisukohal, et planeeringu koostamisel ei ole arvestatud arvestanud Hiiumaa arengustrateegia 2020+ põhimõtetega.

4.5. Kaebaja toob välja, et planeering on nõuetekohaselt kooskõlastamata. PlanS § 17 lg 3 alusel määras Siseministeerium oma 14.01.2011 kirjas (tl 133, I kd) täiendava kooskõlastamise vajaduse ka Keskkonnaametiga.

Keskkonnaamet on jätnud oma 02.03.2011 kirjaga (tl 130-133, I kd) planeeringu kooskõlastamata ja esitas planeeringu kohta mitmeid märkusi. Planeeringus puudub teave selle kohta, kas milliste Keskkonnaameti märkustega on planeeringu koostamisel arvestatud. Kaebajal puudub ka teave selle kohta, kas Keskkonnaamet on planeeringu kooskõlastanud.

4.6. Kaebaja leiab, et paljudes olulistest küsimustes tugineb planeering vanale teabele. Näiteks märgitakse korralduses, et planeeringu koostamisel on lähtutud ka energiamajanduse arengukavast aastani 2030 (ENMAK), kuid tegelikkuses see nii ei ole. Ei planeeringu seletuskiri ega ka KSH aruanne isegi ei viita ENMAK-le.

Kaebaja väidab, et KSH aruandes on kõik tuuleenergeetika arenguga seotud andmed kas 2010. aasta või 2011. aasta seisuga, sh andmed olemasolevate tuuleparkide kohta. Nelja ja poole aasta jooksul on olukord oluliselt muutunud ja sellega seoses ka riigi eesmärgid. Eesti elektrisüsteemi varustuskindluse aruanne 2015 annab hoopis teistsuguse pildi elektrienergia, sh taastuvenergia olukorrast. Aruande kohaselt genereerisid 2014/2015 talvel Elering AS võrku ühendatud tuulepargid 266 MW energiat. Aruandes märgitakse veel, et elektritootjate poolt esitatud andmete alusel ületab installeeritud netovõimsus 2024. aastaks 3000 MW, millest elektriturul on igal ajahetkel kasutatav 1470 MW. Nimetatud 3000 MW hulka on tootjate poolt esitatud andmete alusel arvatud ligikaudu 1000 MW ulatuses potentsiaalselt rajatavaid uusi elektrijaamu, sealhulgas tuuleparke. Arvestades seda, et Eestis kasutatakse vaid 1500 MW ringis elektrit, tekib kaebajal küsimus Hiiumaale tuuleparkide kavandamise mõttekuses. Lisaks planeeritakse hetkel Hiiumaa ümbrusesse ja Pärnu lahte meretuuleparke.

4.7. Kaebaja leiab, et planeeringu dokumendid on omavahel vastuolus ja põhjendab oma seisukohta järgmiselt:

4.7.1. Kaebaja toob välja, et planeeringu joonis ja seletuskiri on omavahel vastuolus.

Planeeringu joonistel on elektrivõrkude kohta järgmised andmed:

Tuuleenergeetika teemaplaneeringu kaardil on markeeritud olemasolevad 35 ja 6-20 kV liinid, olemasolevad alajaamad ja jaotusseadmed. Näidatud perspektiivse liitumised suunad tuuleenergeetika arenduspiirkondadest põhivõrku.

Tuuleenergeetika teemaplaneeringu seletuskirja punktis 3.1.1 ja punktis 3.1.2 toodud skeemidel on näidatud järgmised elektrivõrguga liitumise võimalused: a) liitumine olemasoleva 35 kV õhuliini trassi mööda Käina alajaamani b) võimalik uue 35 kV alajaama asukoht (hüpoteetiline).

Seega käsitleb joonis perspektiivset liitumist põhivõrku, seletuskiri aga jaotusvõrku, mis tähendab, et seletuskiri ja joonis on omavahel vastuolus.

4.7.2 Kaebaja arvates on korraldus on vastuolus planeeringu seletuskirjaga. Korralduse punktis III on märgitud, et planeeringu koostamisel on lähtutud muu hulgas ka koostatava energiamajanduse arengukavaga aastani 2030. Planeeringu seletuskirja leheküljel 4, kus on loetletud, millistes riiklikest arengukavadest on planeeringu koostamisel lähtutud, ei ole sellist arengukava märgitud. Ka ei ole energiamajanduse arengukava põhimõtetega arvestatud KSH aruande koostamisel. Seega väide, et energiamajanduse arengukavaga aastani 2030 on planeeringu koostamisel arvestatud, ei vasta tõele.

4.8. Kaebaja leiab, et planeeringu koostamisel on tehtud olulisi kaalutusvigu. Nii ei ole vastustaja kaalunud planeeringu kehtestamata jätmist ja teise planeeringulahenduse valimist, mis ei näeks ette Hiiumaale tuuleparkide mitterajamist. Vastustaja on planeeringu kehtestamisel jätnud Hiiumaa elanike huvid välja toomata ning puuduvad kaalutlused selle kohta, miks ei ole peetud vajalikuks arvestada Hiiumaa elanike soovi säilitada olemasolev elu- ja looduskeskkond (PlanS § 1 lg 2 ja 3).

Vastustaja ei ole kaalunud planeeringu lahenduse kujundamiseks määratud kriteeriume. KSH aruande punktis 2.2.4 on märgitud, et osadel juhtudel kattuvad elektrituulikute arendusalad tõenäoliselt ebasobivat või täiendava tähelepanu vajava alaga. Seega tekib küsimus, kuidas saab olla tuuleparkide rajamiseks sobiv ala ka tegelikult sobiv.

Alad ja objektid, mille ümber nn puhveralad moodustati, on toodud planeeringu seletuskirja punktis 2.2.1. Näiteks asustusala ja olemasoleva elamu ja puhke- ja virgestusala puhverala laius on 2000 m. Seda milliseid asjaolusid kaaluti puhveralade määramisel, ei ole teada - seda ei ole Planeeringus selgitatud, samuti ei tulene need puhveralad ühestki õigusaktist.

Ka varjutuse aja määramisel ei ole toimunud mingit kaalumist, kuidas valiti välja lubatav varjutuse kestus.

Kuna vastustaja ei ole erinevaid huve kaalunud, on täitmata ka PlanS § 7 lg 2 p-des 2 ja 3 sätestatud maakonnaplaneeringu ülesanded.

Tuuleparkide rajamine Hiiumaale ei saa olla selline ülekaalukas avalik huvi, mis kaaluks üles kohalike elanike soovi ja huvi olemasoleva elukeskkonna säilitamiseks. Kohalikku huvi väljendas ka Emmaste vald planeeringu kooskõlastamata jätmisel. Arvestades, et tulu, mida tuulepargi toodetud elektrist saadakse, jääb tuulepargi omanikule ning lisaks maksab riik tuulepargi omanikule elektrituruseaduse alusel toetust, on tuuleparkide rajamine Hiiumaale eelkõige erahuvides.

4.9. Planeering on põhjendamata, sh ei ole selge, kuidas on planeeringu lahendus kujunenud. Kuna planeeringu koostamisel on jäetud mitmed olulised asjaolud välja selgitamata, ei ole võimalik hinnata planeeringulahenduse tegelikku sobivust. Samuti on jäetud planeeringu koostamisel arvestamata oluliste planeeringu koostajale teada olevate asjaoludega ning nende arvestamata jätmist ei ole põhjendatud. Lisaks on planeeringu dokumendid omavahel vastuolus. Planeeringus on välja selgitamata mitmed planeeringu seisukohalt olulised mõjud ja huvid ja ka teadaolevaid huvisid ei ole kaalutud. Arvestades eeltoodut ei saa planeering olla põhjendatud.

4.10. Kaebaja leiab, et vastustaja väide, et teemaplaneeringuga ei ole võimalik kindlaks määrata konkreetseid tingimusi elektrituulikute ehitamiseks (mh nt elektrituulikute suurimat võimalikku kõrgust), ei vasta tõele, kuna vastustaja on nii kehtivas maakonnaplaneeringus kui ka teemaplaneeringus muid küsimusi detailselt lahendanud.

4.11. Kaebaja leiab, et vastustaja väide, nagu saaks kaebaja esitada vastuväiteid detail- või üldplaneeringu koostamise menetluses, ei ole asjakohane. Kuna teemaplaneeringus määratletud arendusalad asuvad väljaspool linnu, alevaid ja alevikke, siis saab elektrituulikuid püstitada ka ilma detailplaneeringut koostamata (vt PlanS § 125 lg 1 p 4 ja ka § 74 lg 5).

4.12. Kaebaja on seisukohal, et vastustaja väited seoses võimatusega hinnata keskkonnamõjusid täpsemalt, kuna ei ole teada, milliseid tuulikuid arendusalale tulevikus rajatakse, ei ole asjakohased. Põhivõrguga liidetud tuuleparkides kasutatakse peamiselt 2-3 MW elektrituulikuid, seega võib juba praegu kindel olla, et väiksema võimsusega elektrituulikuid suuremates tuuleparkides ei kasutata. Järelikult on võimalik ka üsna täpselt hinnata teemaplaneeringu arendusaladel tulevikus kasutusele võetavate elektrituulikute mõjusid ning vastustaja väited selle kohta, et praegu ei ole võimalik tuuleparkidest lähtuvaid mõjusid täpsemalt hinnata ei vasta tegelikkusele.

4.13. Vastustaja väited elektriliinide trasside paiknemise määramise mittevajalikkusest ei ole kooskõlas seadusega ja tegelikkusega.

4.14. Vastustaja kaebuse vastuses toodud väited ei saa asendada vaidlustatud korralduses esitatud põhjendusi. Vastustaja oleks pidanud korralduses arusaadavalt põhjendama, kuidas teemaplaneeringu lahendus kujunes.

4.15. Vastustaja väited, mis puudutavad vastustaja hinnangul teemaplaneeringu kujunemise seisukohalt „ebaolulisi“ menetlusrikkumisi või vigu on kohatud.

4.16. Kaebaja leiab, et tulenevalt asjaolust, et protsessi läbiviimiseks sisuliste otsuste vastuvõtmiseks moodustati juhtrühm ja juhtrühma sisuliste otsuste kujunemine planeeringu dokumentidest ei nähtu ning et planeeringu seletuskirja tabelist 1, kus on esitatud ülevaade olulisematest õigusaktidest tulenevatest piirangutest ja ametkondade seisukohtadest puhveralade ulatuse määramisel nähtub, et vastustaja ise ei kaalunud mitte ühtegi olulist

küsimust (tuulikute kaugust elamutest, tuuleparkide planeerimist looduskaitseobjektidel ja nende lähedusse, infrastruktuuri elemente, riigikaitseobjekte (radar), väärtuslikke maastikke, rohelist võrgustikku), vaid seda on teinud kas kohalikud omavalitsused, ametkonnad või on seda tehtud kollegiaalselt (maavalitsused), ei ole planeeringu sisulisi otsuseid teinud maavanem. See on vastuolus PlanS § 10 lg-s 3 ja Vabariigi Valitsuse seaduse § 84 tooduga.

4.17. Kaebaja märgib, et Natura 2000 eelhindamine on teostamata. KeHJS § 45 lg 2 sätestab, et strateegilise planeerimisdokumendi võib kehtestada juhul, kui seda lubab Natura 2000 võrgustiku ala kaitsekord ning strateegilise planeerimisdokumendi kehtestaja on veendunud, et kavandatav tegevus ei mõju kahjulikult selle Natura 2000 võrgustiku ala terviklikkusele ega mõjuta negatiivselt selle ala kaitse eesmärki.

Planeeringu keskkonnamõju strateegiline hindamine on küll läbi viidud, kuid selles puudub nii Euroopa Liidu õigusaktide ja juhendite kohane Natura 2000 eelhindamine kui ka asjakohane hindamine, kuna KSH aruandes on viidatud kavandatava tegevuse kahjulikule mõjule Natura 2000 võrgustiku aladele.

KSH aruandest saab järeldada, et planeeringu kehtestajal säilis kahtlus, et planeeringuga kavandataval tegevusel on kahjulik mõju linnustikule, mida ei ole võimalik täielikult ära hoida.

Maa-ameti kaardirakendusest ja Keskkonnaregistrist nähtub, et mõlema planeeringus määratud arendusala - H2 ja H3 - läheduses asub neli Natura 2000 võrgustikku kuuluvat looduskaitseala – Väinamere hoiuala (linnuala), Pihla – Kaibaldi loodusala, Leigeri looduskaitseala ja Tihu looduskaitseala.

Planeeringus ega KSH aruandes ei ole hinnatud, milline mõju kaasneb planeeringu elluviimisel arendusalade H2 ja H3 läheduses paiknevatele Natura 2000 aladele, sh Väinamere hoiualale. Planeeringu seletuskirjas toodud tabelites, kus on kirjeldatud arendusalasid H2 ja H3, märgitakse vaid, et Väinamere hoiuala asub 7,8 km kaugusel. H3 arendusala puhul ei ole sellele hoiualale viidatud. Ühtegi põhjendust selle kohta, kuidas planeeringuga kavandatavad tuulikud mõjutavad 7,8 km kaugusel asuvat Natura 2000 ala ning sinna üle terve Hiiumaa lendavaid linde, KSH aruanne ega planeering ei sisalda.

Kaebaja toob välja, et Loodusdirektiivi artikli 6 lg-s 3 sätestatud keskkonnakaitsemehhanismi rakendamise eelduseks ei ole veendumus, et kava või projekt avaldab kõnealusele alale olulist mõju, vaid ainult tõenäosus, et nimetatud kava või projektiga kaasneb selline mõju.

Kaebaja leiab, et tuuleparkide rajamisega Hiiumaale kaasneb vältimatult ka kahjulik mõju, kuid keskkonnamõju hindamise läbiviimisel ei ole hinnatud isegi arendusalade H2 ja H3 mõju Natura 2000 võrgustiku alale, sealhulgas ei ole läbi viidud ka Natura eelhindamist.

Tuuleparkide toimimiseks vajalike elektriliinide ja nende rajamisega seotud mõju ei ole aga üldse hinnatud, kuigi elektriliinid hakkavad eeldatavalt läbima ka Väinamere looduskaitseala (Hiiumaa – Vormsi – Harku) (vt ka tl 179-216, II kd).

Arendusala H2 ja H3 läheduses asuvad Natura 2000 võrgustikku kuuluvad alad, kus asuvad ka esmatahtsad looduslikud elupaigatüübid. Seega oleks võimalik neile arendusaladele tuuleparke rajada üksnes Vabariigi Valitsuse nõusolekul (KeHJS § 45 lg 3).

Kaebaja märgib kokkuvõtvalt, et vähimagi kahtluse korral kavandatava tegevuse negatiivses mõjus Natura 2000 alal asuvatele elupaikadele ei tohi sellisele kavale luba anda. Planeeringu puhul tähendab see, et planeeringut, mille elluviimisel ei ole Natura 2000 alal kaitstavatele liikidele või elupaikadele kahjulik mõju välistatud, ei tohi kehtestada, kuna see on õigusvastane.

4.18. Kaebaja on seisukohal, et vastustaja on ebaõigesti leidnud, et planeering ei anna otsest alust tuulikupargi rajamiseks. Planeering on kohalikele omavalitsustele siduv ja korralduse p-s VII märgitu, et planeering ei anna otsest alust tuulikupargi rajamiseks, ei vasta tõele. Maakonnaplaneeringu tingimuste siduvust kinnitab ka kohtupraktika (Tallinna Ringkonnakohtu otsus nr 3-14-50027ja Riigikohtu lahend nr 3-3-1-35-13).

4.19. Kaebaja arvates ei ole asjakohane vastustaja viide Vabariigi Valitsuse poolt heaks kiidetud Eesti energiamajanduse arengukavale aastani 2030 (ENMAK 2030). Arengukava ei ole võrdsustatav õigusaktiga, sh Euroopa taastuvenergia direktiiviga. Arengukava ei ole siduv ega täitmiseks kohustuslik. Selles, et Eesti riik on Euroopa Liidu ees taastuvenergia rakendamise osas oma kohustused juba aastaid tagasi täitnud, ei saa täna enam vaidlust olla. Planeering on aga kehtestatud teadmises, et need eesmärgid ei ole saavutatavad ka aastaks 2020.

Teiseks on vastustaja planeeringu koostamisel lähtunud arengukavast „Energiamajanduse riiklik arengukava aastani 2020” ja planeering ega KSH aruanne ei sisalda ühtegi viidet ENMAK 2030-le. Seega ei ole vastustaja planeeringu koostamisel ENMAK 2030-ga arvestanud ega saanud selles sisalduvatest asjaoludest kaalutusotsuse tegemisel lähtuda.

4.20. Kaebaja esitas 06.02.2017 vastuväite kohtu tegevusele, milles palub tühistada vastustaja 03.02.2017 taotluse rahuldamise ja 31.01.2017 kohtuistungiga seotud vastustakja menetluskulude tasumist tõendava dokumendi esitamise tähtaja pikendamine ning jätta vastustaja 03.02.2017 tähtaja pikendamise taotlus rahuldamata.

4.21. Kaebaja palub jätta rahuldamata vastustaja taotlus menetluskulude hüvitamiseks ja jätta kõik menetluskulud vastustaja kanda. Samuti palub kaebaja talle välja mõista menetluskuluna tasutud riigilõivu summas 15 eurot.

VASTUSTAJA SEISUKOHT

5. Vastustaja on seisukohal, et kaebus tuleb jätta rahuldamata alljärgnevatel põhjustel.

5.1. Maavanema 22.09.2009 korraldusega nr 10 algatati maakonnaplaneeringu teemaplaneeringu koostamine. Planeeringu algatamisel lähtuti PlanS sätestatud ning Planeeringu algatamisega ette nähtud ülesannetest ning võeti eesmärgiks tasakaalustada üleriigilised huvid taastuvenergeetika kasutamiseks kohalike elanike huvidega seonduvalt loodus- ja elukeskkonna säilimisega. Huvide tasakaalustamiseks töötati välja üldised tuuleenergeetika arendamise põhimõtted ning määrati kindlaks perspektiivsed maa-alad, kuhu saab üldse tuuleparkide rajamist kaaluda.

Planeeringu käigus selgitati välja kaks ala, mis on käsitletavad tulevikus võimalike arenduspiirkondadena. Võimalike arenduspiirkondade väljaselgitamine tähendab, et nendele aladele saab üleüldse kaaluda tuulikute rajamist. Alles pärast seda, kui planeeringuga on kindlaks määratud võimalikud arenduspiirkonnad, saab hakata lahendama detailsemaid küsimusi, mh seoses maakasutusega, tuulikute paiknemisega ja konkreetsete tuulikutega kaasnevate mõjutustega. Nimetatud küsimused tuleb lahendada üldplaneeringu menetlemisel ning detailplaneeringu kohustusega aladel ka detailplaneeringu menetlemisel. Kuni pole teada, kas keegi üldse tuulikute püstitamisest huvitatud on ega millistel tingimustel seda teha soovitakse, ei ole ka otstarbekas viidatud küsimusi detailselt arutada. Maakonnaplaneeringu teemaplaneeringu tasandil ei ole võimalik analüüsida kõikide võimalike stsenaariumite realiseerimist, vaid sätestada üldised suunised täpsemate planeeringute koostamisel.

Läbirääkimiste, keskkonnamõju strateegilise hindamise ja põhjaliku kaalumise tulemusena on planeeringuga leitud kõige sobivamad alad suuremas mahus tuulikute rajamiseks. Samuti on planeeringuga sätestatud üldpõhimõtted aluseks kohalikele omavalitsustele hilisemate detailsemate planeeringute menetlemisel. Kohalike elanike ja üleriigiliste huvide

tasakaalustamiseks on planeeringu seletuskirjas väljatoodud ka kompensatsioonimehhanismid.

Vastustaja on seisukohal, et kehtestatud planeeringuga on saavutatud maakonnaplaneeringu teemaplaneeringu ülesanded ning planeering on koostatud sellise täpsusastmega nagu seda on tervet maakonda hõlmavalt planeeringult oodata. Täpsemad tingimused tuuleparkide rajamiseks on otstarbekas sätestada tulevikus läbiviidavates menetlustes, nagu on vastustaja ka planeeringus ja korralduses korduvalt välja toonud.

5.2. Vastustaja on seisukohal, et kaebajal puudub kaebeõigus nii HKMS § 44 lg-st 5 kui ka PlanS tulenevalt. Kaebaja ei ole välja toonud, millised tema konkreetsed ülesanded on planeeringu kehtestamisega takistatud või oluliselt raskendatud.

Muuhulgas on kaebaja esiteks samastanud planeeringu, millega nähakse ette tuuleenergeetika arendamise põhimõtted ja suundumused ning tuulikuparkide rajamiseks sobilikud maa-alad (korralduse p I), tuulikute rajamisega. Tegelikuses ei ole otsustatud planeeringu kehtestamisel tuulikute rajamist – tuulepargi reaalseks rajamiseks on vajalik koostada detailplaneering või üldplaneering, mille alusel väljastatakse projekterimistingimused. Ainuüksi tuuleenergeetika arendamise põhimõtete kehtestamine ning tuulikuparkide rajamiseks sobilike maa-alade määratlemine ei saa kahjustada kohaliku omavalitsuse ülesannete täitmist ega negatiivselt mõjutada Hiiumaa või Emmaste valla elukeskkonda. Sealjuures on tähelepanuväärne, et planeeringuga ette nähtud tuulikuparkide rajamiseks sobivad maa-alad ei asu isegi kaebaja omavalitsusüksuse territooriumil.

Teiseks ei kohaldu kaebaja poolt viidatud püriasustusega väikesaarte seadus ning seal sätestatud eesmärgid Hiiumaa omavalitsusüksustele, kuna viidatud seaduse § 2 p 4 kohaselt on Hiiumaa käsitletav suursaarena ning § 3, millele kaebaja on viidanud, käsitleb üksnes kohaliku omavalitsuse eesmärke väikesaarte haldamisel.

Kolmandaks, isegi kui kaebaja poolt välja toodud seadus kohalduks ka Hiiumaa omavalitsustele, ei ole kaebaja poolt välja toodud püriasustusega väikesaarte seaduse § 3 lg-s 1 loetletud eesmärgid käsitletavad kohaliku omavalitsuse ülesannetena HKMS § 44 lg 5 mõttes. Kohaliku omavalitsuse ülesanded on sätestatud kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse (KOKS) § 6 lg-le 1.

Kaebaja ei ole välja toonud ühtegi konkreetset ülesannet või avalikku huvi, mis oleks vastuolus kehtestatud planeeringuga.

Neljandaks ei ole kaebaja poolt viidatud eesmärgid kuidagi teemaplaneeringuga vastuolus. Jättes kõrvale asjaolu, et kaebaja poolt osundatud eesmärgid on sätestatud üksnes väikesaarte haldamisel ning eeldades, et need on käsitletavad kaebaja ülesannetena (millega vastustaja ei nõustu), on teemaplaneeringu põhimõtted kaebuse p-s 3.1 viidatud põhimõtetega kooskõlas. Teemaplaneeringuga nähakse ette üldised põhimõtted tuulikute paigaldamiseks, mille eesmärgiks on tasakaalustada taastuvenergeetika kasutamisega kaasnevaid positiivseid majanduslikke, sotsiaalseid ja keskkonnaalaseid kasusid võimalike lokaalse tasandi mõjudega, eelkõige kaasneva visuaalse mõjuga (Seletuskiri lk 3 p 8). Seega on ka teemaplaneeringu eesmärgiks toetada omavalitsuslikku suutlikkust ning säilitada saarte elulaadi omapära.

Viiendaks HKMS § 44 lg-s 5 ei ole ette nähtud kohaliku omavalitsuse kaebeõigust puhkudeks, kui kohalik omavalitsus ei ole rahul maakonna tasemel kavandatavate muudatustega – kaebeõigus on konkreetselt juhuks, kui kohalikul omavalitsusel ei ole võimalik enda ülesandeid kehtestatud otsuse tõttu täita.

Kuuendaks ei ole kaebajal kaebeõigust põhjendusel, et kaebaja esindab Emmaste valla elanikke, kes on avaldanud oma vastuseisu planeeringule. Riigikohus on kinnitanud ringkonnakohtu seisukohta, milles ringkonnakohtu leidis, et planeeringu mõjusfääri jäävate kinnisasjade valdamise, kasutamise ja käsutamise kitsendamine on käsitatav konkreetsete

kinnisasjade omanike (st kolmandate isikute) erahuvina, mille kaitseks kaebajal pole võimalik kohtusse pöörduda (RKHKo 3-3-1-62-13). Sealjuures on märkimisväärne, et käesoleval juhul ei too planeering kaasa isegi Emmaste valla elanikele nende kinnisasjade valdamise, käsutamise või kasutamise kitsendusi, kuna planeeringuga määratakse kindlaks perspektiivsed arendusalad, mis ei asu Emmaste valla territooriumil.

Kaebaja on asunud väitma nagu rikuks Emmaste valla õigusi ainuüksi põhimõtteline otsustus lubada Hiiumaa saarele teatud tingimuste täitmisel tuulikuparkide rajamine. Samas ei ole kaebaja arvestanud sellega, et teemaplaneering on lähtunud üleriigilisest planeeringust Eesti 2030+2, mis sätestab taastuvenergeetika kasutamise vajaduse ning näeb ette senisest suurema regionaalsete energeetiliste ressursside kasutamise (Eesti 2030+ p 5.2). Sealjuures märgib üleriigiline planeering, et tuuleenergia tootmisvõimsust tuleb suurendada ning selleks sobiv piirkond on Eesti Läänepoolne rannikumeri. Planeeringu kohaselt tuleb arvestada võimaluse ja vajadusega rajada uusi maismaa- või meretuulikuparke, sest Eesti hea tuulepotentsiaal laseb toota elektrienergiat just tuulikute abil (Eesti 2030+ lk 43). Kaebaja poolt täidetavad avalikud ülesanded peavad samuti lähtuma riigi tasandil kehtestatud põhimõttelistest väärtustest, mistõttu ei saa kaebaja kaebeõigust jaatada ainuüksi põhjusel, et kaebaja on omavalitsusüksusena põhimõtteliselt vastu tema omavalitsusüksuste läheduses tuuleparkide rajamisega.

Kuna planeeringuga ei nähta ette ühtegi kitsendust kaebaja omandiõigusele, ei saa kõne alla tulla ka HKMS § 44 lg-s 4 sätestatud alus.

Varem kehtinud PlanS § 26 lg 1 ei kohaldu, kuna kaebuse esitamise hetkeks oli viidatud säte kehtetu ning ükski rakendussäte PlanS § 26 lg 1 edasiulatuvat kohaldamist ette ei näe. Uus PlanS populaarkaebuse esitamise võimalust ette ei näe. Üleriigiliste ja maakonnaplaneeringute puhul on tegemist sisuliselt strateegiatega, mistõttu ei ole uues PlanS peetud põhjendatuks avalikes huvides kaebuse esitamise võimalust.

Vastustaja märgib, et tema seisukohad kaebaja subjektiivsete õiguste rikkumise ja planeeringu õiguspärasuse kohta on leidnud kinnitamist Tallinna Halduskohtu 25.11.2016 otsuses asjas nr 3-16-1472.

5.3. Vastustaja leiab, et kaebus tuleb jätta läbi vaatamata HKMS § 121 lg 2 p 2 ning HKMS § 152 lg 2 p 1 alusel, kuna kaebusega ei ole võimalik saavutada kaebaja eesmärki.

Arvestades kaebuses toodud põhjendusi ning kaebaja menetluses esitatud kompromissettepaneku sisu, võib järeldada, et kaebaja eesmärgiks on: a) saavutada tuulikute mitterajamine Hiiumaa saarele või vähemalt planeeringuga ette nähtud arendusalale H2; b) saavutada, et uue kehtestatava planeeringuga määrataks kindlaks elektri põhi- ja jaotusvõrkude perspektiivsete trasside asukohad vastavalt keskkonnamõju hindamise tulemustele; c) saavutada, et uue kehtestatava planeeringuga määrataks kindlaks elektrituulikute suurim võimalik kõrgus.

Isegi juhul, kui kaebajal oleks teemaplaneeringu vaidlustamiseks kaebeõigus, ei ole kaebusega võimalik saavutada ühtegi eelpool märgitud eesmärkidest.

Kaebaja eesmärk saavutada tuulikute mitterajamine Hiiumaa saarele on vastuolus mitmete nii riigi kui ka kohaliku tasandi strateegiliste dokumentidega.

Teisalt on korralduses korduvalt selgitatud, et teemaplaneering iseenesest ei anna alust tuulepargi rajamiseks. Kaebajal on otstarbekas vaidlustada tuulikupargi rajamist siis, kui on teada konkreetset kes, kus ja millistel tingimustel tuulikupargi kavatseb rajada – seda on kaebajal võimalik aga teha üld- või detailplaneeringu menetluses. Maakonnaplaneeringu teemaplaneeringu vaidlustamine ei aita kaebajal saavutada nende eesmärki – tuulikute rajamise põhimõtteline otsus on vastu võetud riigi ja kohaliku omavalitsuse tasandi

dokumentides, samas ei näe planeering ette konkreetseid tuulikuid või tuuleparke, mida kaebaja saaks vaidlustada.

Kaebajal ei ole võimalik saavutada ka elektri põhi- ja jaotusvõrkude trasside asukohtade kindlaks määramist, kuna neid ei määrata kindlaks maakonnaplaneeringu teemaplaneeringuga. Planeeringus ei ole võimalik määrata kindlaks ka elektrituulikute suurimat võimalikku kõrgust, tulenevalt maakonnaplaneeringu olemusest. Maakonnaplaneeringu teemaplaneering on dokument, mis paneb paika tuuleparkide kasutamise üldpõhimõtted.

Isegi kui vastustaja tunnistaks planeeringu kehtetuks ning teeks planeeringusse muudatusi, ei ole võimalik planeeringuga ette näha tingimusi, mille sätestamata jätmist kaebaja kaebuses ette heidab.

5.4. Vastustaja leiab, et vaidlustatud haldusakt on õiguspärane ja põhjendab seda järgmiselt.

5.4.1. Vastustaja on seisukohal, et kaebaja poolt ette heidetud rikkumisi haldusmenetluse läbiviimisel ei esine ja kaebaja ei ole selgitanud väidetavate menetlusnõuete rikkumiste puhul sellele, kuidas need mõjutasid asja otsustamist. HMS § 58 kohaselt ei saa haldusakti kehtetuks tunnistamist nõuda üksnes põhjusel, et haldusakti andmisel rikuti menetlusnõudeid, kui nimetatud rikkumised ei võinud mõjutada asja otsustamist (RKHKo 3-3-1-23-12 p 13, 3-3-1-16-13 p 34, 3-3-1-18-14 p 14).

5.4.2. Vastustaja leiab, et planeeringu koostamisel on välja selgitatud planeeringu seisukohalt olulised asjaolud. Kaebusest ei ole aru saada, milliste elektritrasside kindlaksmääramist ning millise täpsusastmega kaebaja nõuab.

Esiteks on ebaõige kaebaja eeldus, nagu oleks tuulikute rajamiseks tingimata vajalik Hiiumaale põhivõrgu rajamine. Seletuskirjast nähtuvalt on võimalik olenevalt tuulikute võimsusest tuulikute liitumine jaotusvõrku 35 kV või 10 kV pingel aga ka liitumine 110 kV põhivõrgu elektriliiniga (Seletuskirja lk 28-28). Seletuskirjas on eraldi välja toodud, et planeeringus ei fikseerita tuuleelektrijaamade arendusalade liitumist detailselt, kuid täiendava ülekandeliini rajamine parandaks Hiiumaa tuuleenergeetika potentsiaali (Seletuskiri lk 28). Eeltoodust nähtub, et uue 110 kV põhivõrgu rajamine Hiiumaale ei ole tuuleparkide rajamise vältimatu eeldus, mistõttu on kaebaja väide nagu oleks teemaplaneeringu kehtestamine igal juhul seotud põhivõrgu rajamisega, ebaõige.

Teiseks ei ole tulevikus rajatava põhivõrgu elektriliinide asukoha määramine vaidlusaluse teemaplaneeringu ülesanne.

Teemaplaneeringu algatamise korralduses ette nähtud ülesanded on täidetud. Planeeringu seletuskirjast nähtuvalt on teemaplaneeringu koostamise tulemusena selgunud ülekandeliinide põhimõttelised asukohad (Seletuskirja lk 3), need põhimõttelised asukohad on kantud teemaplaneeringu osaks olevale kaardile nr 1 (seletuskirja lk 4). Kaardile nr 1 on kantud kõrgpingeliin (roosaga) ning elektrihuliin (punasega), ühtlasi põhivõrguga liitumise perspektiivsed liitumiskohad (kollasega).

Vastustaja selgitab, et täpsemaid elektritrasside asukohti ei olegi võimalik vaidlustatud planeeringuga välja selgitada, kuna planeeringu kehtestamise hetkeks ei ole selgunud ei see, kuidas täpselt uus põhivõrk rajatakse ega see, kas ja kuhu rajatakse tuulikud. Põhivõrgu rajamisel on vaja läbi viia uus keskkonnamõju hindamine, mille raames kaalutakse mh neid asjaolusid, millele kaebaja on viidanud – sealjuures elektriliinide rajamisega kaasnevaid kaitsevööndeid ja nende mõju elanikele ning mõju Jausa loodusale ning põhjaveele, samuti niidurüdi elupaigale. Teemaplaneeringu vaidluse raames ei ole asjakohane nendel küsimustel peatuda.

Asjakohatu on ka kaebaja viide, et vastustaja ei ole arvestanud 2014. aastal valminud uuringuga „Hiiumaa elektrivarustuskindluse tõstmise sotsiaalmajandusliku uuringu ja tehnilise eeluuringu teostamine keskkonnamõju eelhinnang.“ Viidatud uuring valmis 2014 aastal, samas kui vaidlustatav teemaplaneering saadeti 08.02.2013 järelevalve teostamiseks Siseministeriumile (tl 157, II kd). Planeeringumenetluse olemusest tulenevalt ei ole võimalik ajal, mil ministerium teostab planeeringu üle järelevalvet, planeeringut muuta ega täiendada, mistõttu ei olnud võimalik arvestada ka kaebaja poolt kaebuses viidatud uuringuga. Uuringut arvestatakse kahtlemata põhivõrgu rajamiseks koostatava planeeringu menetlemises.

Vastustaja nõustub, et elektrivõrguga liitumise tingimuste määramine ei ole maavanema pädevuses ning seda ei ole ka planeeringuga tehtud. Planeeringu seletuskirja p-s 3.2 on välja toodud potentsiaalsed liitumislahendused, st võimalused, kuidas elektrituulikute toodetavat elektrit edastada potentsiaalsesse tulevikus rajatavasse põhivõrku, tingimusi elektrivõrguga liitumiseks seletuskirjas toodud ei ole.

Vastustaja ei nõustu kaebaja väitega nagu poleks planeeringu koostamisel välja selgitatud, millist mõju omab tuuleparkide rajamine metsamaale, arvestades Hiiumaa suurust. Esiteks moodustavad teemaplaneeringus käsitletavat võimalikud arendusalad ca 1% kogu Hiiumaa pindalast. Teiseks on KSH analüüsis metsaaladega seonduvat analüüsitud. KSH aruandes rõhutatakse, et tuulikuparkide puhul on ehitistealune pindala väike võrreldes kogu tuulikupargi pindalaga ning olulised negatiivsemad mõjud võivad kaasneda tuulikuni rajatavatest teedest (KSH aruanne lk 106). Planeeringu koostamisel tehti koostööd riigimetsa majandamise keskusega ning töötati välja konstruktiivseid lahendusi elektrituulikute paigutamiseks metsadesse ning töötati välja lahendus, mille kohaselt tuleks elektri kaablid paigutada rajatavate teede alla ja mitte kõrvale (KSH aruanne lk 107). Lisaks on KSH aruandes välja toodud edasised soovitusel edasiste detailsemate planeeringulahenduste väljatöötamisel, pidades silmas võimalikku mõju metsadele (KSH aruanne lk 100). Planeeringu seletuskirjas on samuti rõhutatud, et täpsemad meetmed tuleb ette näha tulevikus koostatavate detailplaneeringute või üldplaneeringutega, tuuleenergeetika objektidele võib planeerida ka teisi objekte ja maakasutusfunktsioone, mida tuulik ei välista – näiteks metsamaa.

Ebaõige on kaebaja järeldus, et metsamaa kasutusotstarve ei saa säilida, kui metsaga kaetud alale rajatakse tuulepark – arvestades, et tuulikud rajatistena võtavad enda alla väga väikse pindala.

Eeltoodust nähtub, et vastustaja on planeeringumenetluses välja selgitanud kõik olulised asjaolud ulatuses, mis on nõutav maakonnaplaneeringu teemaplaneeringu kehtestamisel. Sealjuures on teemaplaneeringus kindlaks määratud perspektiivsed trasside asukohad detailsusastmega, mida võib maakonnaplaneeringu teemaplaneeringult oodata. KSH-st nähtuvalt on kaalutud tuulikute metsaaladele rajamisega kaasnevat aspekte.

5.4.3. KSH valmis 2012 aasta lõpus, KSH avalik väljapanek toimus 14.11.12 – 12.12.2012. Arvestades KSH koostamise aega, on loomulik, et KSH koostamisel on aluseks võetud andmed 2010-2011 aastast, selleks hetkeks alles koostamisel või veel koostamata dokumente ei olekski saanud KSH koostamisel arvesse võtta. Kaebaja ei ole välja toonud, millised KSH aruanded toodud seisukohad on planeeringumenetluse jooksul niivõrd vananenud, et nendele ei oleks olnud võimalik planeeringu kehtestamisel enam tugineda. Kaebaja poolt viidatud uuemaid dokumente on võimalik arvestada üldplaneeringute või detailplaneeringute koostamisel.

Seonduvalt kaebaja etteheitega, et planeeringus ei ole viidatud uuele energiamajanduse arengukavale, mis kaebusest nähtuvalt on alles koostamisel, siis ei ole vastustajal võimalik planeeringu koostamisel ega kehtestamisel viidata dokumendile, mis pole lõplikult valmis ega kehtestatud.

Vastustaja toob välja, et ükski Eesti või Hiiumaa energiakasutuse arengustrateegia ei sea kahtluse alla Hiiumaale tuuleparkide kavandamise mõttekust.

5.4.4. Vastustaja kinnitab, et planeering on läbinud kõik nõuetekohased kooskõlastused, millele on viidatud ka korralduses (Korralduse lk 5 p-s IX). Teemaplaneeringu kooskõlastas Keskkonnaamet 25.11.2011 (tl 162-163, II kd), sealjuures on viidatud kooskõlastuses toodud täiendusettepanekud kõik KSH aruandesse sisse viidud.

5.4.5. Vastustaja märgib, et kaebaja poolt välja toodud põhjendustest ei ole aru saada, millises osas on kaebaja hinnangul põhjendamiskohustust rikutud või kuidas on põhjendamiskohustuse rikkumise tagajärjel jõutud ebaõige otsuseni. Vajalikud põhjendused on sealjuures esitatud nii planeeringus kui ka planeeringu kehtestamise korralduses.

Lisaks Korralduses endas toodud põhjendustele, on Korralduses viidatud, et „Tervise-, keskkonna-, sotsiaalmajanduslikke küsimusi on käsitletud nii planeeringu seletuskirjas kui ka KSH aruandes“ (Korralduse p IX). Käesoleval juhul on Korralduses ära toodud kõik põhimotiivid. Samas on piisavalt selgelt tehtud viide ka teistele planeeringu osaks olevatele dokumentidele, millest on võimalik põhimotiivide täpsemaid selgitusi lugeda.

Korralduses on välja toodud kõik nõutavad põhjenduse osad. Käesoleval juhul on vastustaja Korralduses välja toonud nii positiivsed kui negatiivsed mõjud ning selgitanud, milliseid täiendavaid meetmeid peaks edasiste negatiivsete mõjude vähendamiseks kasutusele võtma (Korralduse p V).

Kuna tegemist on maakonnaplaneeringu teemaplaneeringuga, mis sätestab üldised põhimõtted ega näe ette konkreetsete tuulikute rajamist, siis on ka korralduses toodud seletused ja kaalutlused üldist laadi, st teemaplaneeringu raames ei saa esitada ka väga detailseid põhjendusi.

Kaebaja väide nagu puuduks korralduses viited dokumentidele ning isikutele, kes on esitanud arvamusi, on ebaõige (vt Korralduse p IX ja X).

5.5. Vastustaja leiab, et korraldus on sisuliselt õiguspärane ja põhjendab seda järgmiselt.

5.5.1. Asjaolu, et muutunud PlanS alusel ei ole maakonnaplaneering otseselt detailplaneeringu koostamise aluseks, ei muuda planeeringu seletuskirja p-s 3.3.3 toodud viidet ebaõigeks. Seletuskirjas on sätestatud, et planeering on edasiste planeeringute koostamise aluseks. Kuna kehtiva PlanS kohaselt on maakonnaplaneering üldplaneeringu koostamise aluseks ning üldplaneering omakorda detailplaneeringu koostamise aluseks, siis puudub viites igasugune sisuline vastuolu.

Kaebaja poolt toodud viide, et planeeringu seletuskirja p 1 ja 3 on seadusega vastuolus on üldsõnaline ning etteheitest ei ole võimalik mõista, milles vastuolu seadusega seisneb.

Kaebaja hinnangul on planeering vastuolus seadusega, kuna seletuskirjas on kindlaks määratud põhimõtted. Vastustaja leiab, et ta ei ole teinud konkreetseid ettekirjutusi, mida võrguühenduse planeerimisel tuleb järgida. Kehtiva PlanS § 56 kohaselt on maakonnaplaneeringu ülesandeks üldplaneeringu koostamiseks suuniste andmine ning maa kasutustingimuste määramine. Maakonnaplaneeringu teemaplaneering sätestab üldised põhimõtted, mida järgida (nagu viitab ka Seletuskirja p 3.3.1 sõnastus). Planeeringus sätestatud ei välista ega muuda kuidagi õigusaktidest tulenevaid piiranguid, mistõttu vastuolu õigusaktidega ei eksisteeri.

Kaebaja on viidanud, et planeeringu seletuskirja p 3.3.1 alapunktid 6, 16 ja 17 on tühised, kuna vastustajal puudub õigus kindlaks määrata, kes peab üldplaneeringu kooskõlastama. Viidatud punktides ei ole vastustaja kuidagi enda pädevust ületanud. Punktides on lihtsalt välja toodud lennundusseadusest tulenevad nõuded – vastavalt lennundusseaduse § 35 lg 6¹ näeb ette, et tuuleparkide detailplaneeringud ja ehitusprojektid tuleb kooskõlastada

Lennuameti ja kaitseministeeriumiga. PlanS § 76 lg 1 sätestab, et üldplaneering koostatakse koostöös valitsusasutustega, kelle valitsemisalas olevaid küsimusi üldplaneering käsitleb. Eeltoodust tulenevalt on seletuskirjas tehtud viide kooskõlastuste ja koostöö vajadustele.

Kaebaja ei ole eristanud kaebuses seaduses sätestatud nõudeid ning maakonnaplaneeringu teemaplaneeringuga ette nähtud maakasutustingimusi – elektrituulikute minimaalse kauguse sätestamine aitab tagada muuhulgas põllumajandusmaade, maastike ja looduskoosluste säilimist. Vastavate kasutustingimuste määramine on PlanS § 56 lg 1 p-st 7 üheks maakonnaplaneeringu ülesandeks, millele vastab varem kehtinud PlanS § 7 lg 3 p-s 3 toodud põhimõte.

Otsitud on kaebaja väide nagu soovitaks maakonnaplaneeringuga ette näha detailplaneeringu koostamise kohustusega alasid. Planeeringu seletuskirjades on selgitatud, et tuulikuparke on võimalik rajada kas detailplaneeringu, üldplaneeringu teemaplaneeringu või üldplaneeringu alusel, rõhutades, et maakonnaplaneering ise ei anna veel alust tuulikute rajamiseks. Seletuskirja p-s 3.3.1 p-s 1 sätestatu ei viita kuidagi sellele, et planeeringuga oleks soovitud määrata detailplaneeringu koostamise kohustusega alasid. Nii seletuskirjast kui korraldusest nähtub, et vastustaja eesmärgiks ei ole määrata kindlaks detailplaneeringu kohustusega alasid.

Asjaolu, et planeeringu kehtestamise hetkeks kehtima hakanud planeerimisseadus ei näe enam ette, et elektrituulikute rajamise aluseks saaks olla üldplaneeringu tuuleenergeetika teemaplaneering, ei muuda iseenesest planeeringut ega korraldust õigusvastaseks. Uuest PlanS lähtudes võib rajamise aluseks olla kohaliku omavalitsuse eriplaneering.

Sarnaselt eelnevalt viidatud muudatustele ei too ka asjaolu, et Korralduse p-s VII viidatud PlanS on kehtetu, kaasa korralduse tühistust. Alates 01.10.2015 kehtib uus Vabariigi Valitsuse määrus, millega on olulise ruumilise mõjuga ehitiste nimekiri kindlaks määratud. See aga ei tähenda, et korraldus või planeering oleksid õigusvastased, kuna ebaõige viide ühele määrusele on käsitlev sellise vormiveana, mis ei too kaasa haldusakti tühistust, kuna ei mõjuta selle sisulist õiguspärasust (RHKHo 3-3-1-14-03 p 32, RHKHo 3-3-1-33-07 p 16).

Vastustajale jääb arusaamatuks kaebaja motivatsioon seletuskirja üksikute alapunktide analüüsimisel- kaebaja ei ole kuidagi välja toonud, kuidas nimetatud punktid planeeringu seletuskirjad tema õigusi rikuksid ega osundanud, milles seisneb sisuline korralduse ja planeeringu sisuline õigusvastatus kehtiva õigusega. Olenemata mõningatest muutunud PlanS sätetest, on vastustajal jätkuvalt pädevus selline teemaplaneering kehtestada ning selles toodud põhimõtted on kooskõlas kehtiva õigusega.

5.5.2 Menetluse läbiviimisel KeÜS ei kehtinud ja seetõttu ei ole võimalik ka planeeringu või korralduse õigusvastatuse hindamisel lähtuda selle kooskõlas KeÜS-iga. KSH-s on käsitletud põhjalikult kõiki võimalikke ohte keskkonnale.

Ühtlasi on tegemist KeÜS näol üldosaga, mida täpsustavad eriseadused, kaasaarvatud planeerimisseadus. Planeerimisseaduses sätestatud keskkonnamõju strateegilise hindamise kohustus ongi ette nähtud selleks, et planeeringu koostamisel oleks võimalik ohte keskkonnale hinnata, kaebaja viited KeÜS-ile on seega asjakohatud. Kaebaja ei ole etteheidete tegemisel arvestanud mh ka seda, et KeÜS sätestatud põhimõtteid on võimalik arvestada hilisemate planeeringute (detailplaneeringute või kohaliku omavalitsuse eriplaneeringute) kehtestamisel, mille alusel tuulikuid realselt püstitama hakatakse.

5.5.3. Kaebaja viide, mille kohaselt peaks Planeering sisaldama vastavalt keskkonnaministri 04.03.2011 määruse nr 16 §-le 3 mürahinnangut ning ettepanekut kehtestada rangemad normtasemed välisõhu kaitse seaduse § 127 lg 2 alusel, on ebaõige. Viidatud määrus kohaldub vastavalt määruse § 3 lg-le 1 planeeringutele, millega kavandatakse ehitist või tegevust, mis võib kaasa tuua olulise mürahäiringu. Maakonnaplaneeringu alusel ei ole võimalik kavandada ehitisi ega tegevust, mis tooks endaga kaasa mürahäiringu.

Mürauringud on vajalik läbi viia planeeringu menetluses, mille alusel hakatakse tuulikud realselt püstitama. Sealjuures on vajalik läbi viia ka edasine keskkonnamõju hindamine, mille tulemustest selguks kas, kui palju ja kuhu on tuulikuid võimalik püstitada (vt ka Seletuskirja p-s 3.3.1 p-s 13).

5.5.4. Vastustaja märgib, et kaebaja poolt viidatud Hiiumaa arengustrateegia 2020+ näeb ette tuulepargi rajamise Hiiumaale (arengustrateegia lk 27). Kaebaja ei ole kaebuses viidanud ka ühelegi alternatiivsele taastuenergia allikale, mis aitaks saavutada energeetilist sõltumatust.

Vastustaja on korralduses ka selgitanud, et kohalike elanike mure tuulikute mõjust olemasolevale keskkonnale on mõistetav (Korralduse p V, alapunkt 8). Samas on vaja kaaluda keskkondlikke ja sotsiaalmajanduslikke aspekte (Korralduse p V alapunkt 1 ja 2). Edaspidise detailse planeerimistegevuse käigus on vaja analüüsida tuulikute rajamisega kaasnevaid visuaalseid mõjusid eraldi ning luua mehhanisme nende mõjude vähendamiseks. Arvestades teemaplaneeringu koostamise aluseks olnud asjaolusid, on vastustaja seisukohal, et potentsiaalsete maa-alade kindlaksmääramine, kuhu võib tulevikus rajada tuulikuid, ei oma sellist mõju keskkonnale ning välisilmele, et negatiivsete mõjude kaasnemine kaaluks üles võimalike tuulikute rajamisega kaasneva kahju.

5.5.5. Vastustaja on seisukohal, et jooniste ja seletuskirja vahel mingisugust vastuolu ei eksisteeri. Seletuskirjas toodud skemaatiline kirjeldus tuulikupargis toodetava elektri ülekandmisest võimalikku põhivõrku kirjeldab olukorda, kus põhivõrk on Hiiumaale rajatud. Kuna põhivõrgu paiknemine iseenesest ei ole aga vaidlusaluse teemaplaneeringu määrata, on planeeringu kaardil nr 1 märgitud ära üksnes põhivõrguga liitumise põhimõttelised suunad.

Vastustaja hinnangul ei esine vastuolu ka korralduse ja planeeringu seletuskirja vahel. Asjaolu, et planeeringu seletuskirjas ei ole märgitud ühte dokumenti (energiamaajanduse arengukava aastani 2030) ei viita kuidagi sellele, et need oleksid omavahel vastuolus. Korralduse p-s III on selgitatud, et arvestatud on just ENMAK üldsuundadega, sh taastuenergeetika valdkonna arendamise põhimõtetega. Pidades silmas, et haldusakt on välja antud oluliselt hiljem, kui koostati teemaplaneeringu seletuskiri ning pidades silmas, et eelkõige tuleb dokumendid, millest otsuse tegemisel lähtuti, välja tuua just haldusaktis, millega planeering kehtestatakse, on korraldus igati õiguspärane. Pigem näitab kaebaja poolt osundatu vastupidist – pärast planeeringu seletuskirja koostamist on vastustaja planeeringu kehtestamisel tutvunud ka uuemate dokumentidega ning veendunud nende aluse planeeringu kehtestamise vajaduses.

5.6. Vastustaja leiab, et planeering ja korraldus on kaalutusvigadeta ja põhjendab seda järgmiselt.

5.6.1. Kaebaja ei ole osundanud, mis asjaoludel tulnuks planeeringu kehtestamata jätmist kaaluda. Teemaplaneeringu algatamisel lähtus vastustaja Saare, Lääne ja Pärnu maavanematega sõlmitud koostöökokkuleppest, milles väljendati kavatsusi koostada taastuenergeetika teemaplaneeringud maakondades (seletuskiri lk 3, Korralduse p I). Korraldusest nähtuvalt on vastustaja planeeringu koostamisel ja kehtestamisel lähtunud ka asjaolust, et globaalses ja üleriigilises kontekstis ei ole fossiilsete kütuste kasutamine energiasõbralik ega jätkusuutlik (Korralduse p V, alapunkt 1). Tuulikute võimalik rajamine Hiiumaale tuleneb vajadusest suurendada taastuenergeetika osakaalu energiavarustuses ning ühtlasi vähendada Hiiumaa sõltuvust välistest energiakandjatest (Korralduse p III ja IV).

Teemaplaneeringu eesmärk oli analüüsida strateegilisel tasandil tuuleenergeetika arendamise võimalusi Hiiumaal, st teha kindaks, kas üldse ja kuhu oleks põhimõtteliselt võimalik elektrituulikuid püstitada. Arvestades, et teemaplaneeringu eesmärk – maa-alade kindlaksmääramine – saavutati, planeering sai kõik nõuetekohased kooskõlastused ning selle elluviimist ei takista objektiivsed asjaolud, puudub igasugune põhjendus, miks pidanuks vastustaja jätma planeeringu kehtestamata. Kaebaja on küll viidanud Riigikohtu praktikale

seonduvalt kaalutusõiguse kasutamata jätmisega, kuid ei ole välja toonud ühtegi asjaolu, mis seonduks käesoleva planeeringuga. Olukorras, kus vastustaja algatas planeeringu eelkõige eesmärgiga selgitada välja elektrituulikute püstitamise võimalusi ning planeeringu menetluse tulemusena sellised alad ka välja selgitati, puudub igasugune ratsionaalne põhjendus, miks pidanuks vastustaja jätma planeeringu kehtestamata.

5.6.2. Korraldusest ning teemaplaneeringu seletuskirjast nähtuvalt on vastustaja püüdnud välja selgitada kõik olulised huvid, neid kaalunud ning üritanud leida mehhanisme nende tasakaalustamiseks.

Vastustaja leiab, et esiteks on ebaõige kaebaja väide nagu oleks vastustaja korralduses välja toonud ainult positiivsed mõjud. Korralduses viidatakse, et tuuleenergia arendamisega võivad kaasned lokaalse tasandi mõjud, eelkõige maastikule avaldub visuaalne mõju. Sealjuures on märgitud, et tuulik võib osutada maastikus domineerivaks elemendiks.

Teiseks on korralduses korduvalt viidatud, et reaalseid kaasnevaid mõjutusi saab täpsemalt hinnata detailsema planeerimistegevuse käigus (Korralduse p V alapunkt 10). Vastustajal ei olegi võimalik välja tuua konkreetseid negatiivseid mõjutusi, kuna käesolevaks hetkeks ei ole selge ei see, kas Hiiumaale tuulikud rajatakse ega see millistel tingimustel ja kuhu need püstitatakse.

Vastustaja märgib, et korraldusest aga ka planeeringu seletuskirjast nähtuvalt ongi püütud tasakaalustada erinevaid huve. Ühest küljest on kogu Eesti aga ka Hiiumaa vajadus taastuvenergeetika vastu järjest suurem. Teisalt kaasneb tuulikutega paratamatult näiteks visuaalne mõju maastikule. Vastustaja ei eita, et tuulikute püstimisega võivad kaasned ka mõned negatiivsed mõjutused (näiteks nagu visuaalne mõju) – selle kaaluka huvi kompenseerimiseks ongi ette nähtud kompensatsioonimehhanismid, mis on toodud seletuskirja lisas. Täpsemad kaalutlused tuleb aga välja tuua tuulikute detailsema planeerimise korral. Elanike huvid hüpoteetiliste tuulikute mittepaigaldamise kohta ei ole piisavalt kaalukad, et jätta tuulikute paigaldamise võimalikud asukohad üldse välja selgitamata – vastustaja on lähtunud huvide kaalumisel muuhulgas sellest, et maa-alade kindlaksmääramata jätmise praktiliselt välistaks tuulikute rajamise Hiiumaale, ent kohalikel elanikel on võimalik oma õigusi kaitsta detailsemates planeeringumenetlustes.

5.6.3. Vastustaja leiab, et on planeeringu kehtestamisel arvestanud kõiki olulisi asjaolusid. KSH raames reeglina uuringuid läbi ei viida, vaid antakse suunised selleks, millised uuringud tuleb järgmistes etappides teostada enne kui kavandatavat tegevust ellu viia. Samas on käesoleval juhul koostatud elanike arvamusuuring, nahkhiirte elu- ja koondumispaikade analüüs, analüüs rohevõrgustiku osas ning analüüs linnustiku osas.

Kaebaja etteheide nagu ei oleks vastustaja arvestanud Eesti Maaülikooli uuringuga lindude rände analüüsiga on ebaõige (vt KSH, lk 115 ja (seletuskirja lk 16, Korralduse p VIII). Analüüsi on planeeringu koostamisel arvestatud ning analüüsi tulemustest lähtuvalt ka planeeringut korrigeeritud. Keskkonnaameti kooskõlastuse kohaselt on pärast korrigeerimist planeering nõudekohane ning tagab looduslike elupaikade säilimise. Kaebaja ei ole kaebuses esitanud ühtegi asjaolu, mis annaks alust asuda Keskkonnaametist erinevale seisukohale.

Konkreetseid mõjutusi looduskeskkonnale, k.a lindude rändele saab hinnata siis, kui planeeritakse konkreetsete tuulikute rajamist ning teada on tuulikute arv, paiknemine, kõrgus, asukoht jne.

Sarnaselt lindude rände analüüsile arvestati planeeringu koostamisel ka kaebaja poolt viidatud OÜ Saar Poll ja Adete Ekspert 2010.a koostatud uuringut „Läänemaa tuulikuparkide mõjud lähiala inimestele“ (vt KSH lk 63 ja Korralduse p VIII). Kaebaja ei ole kaebuses pikemalt selgitanud, milles uuringuga arvestamata jätmine seisnes.

Vastustaja on arvestanud ka kodanikualgatuse korras koostatud petitsiooniga. Petitsioon anti vastustajale üle 11.03.2009. Petitsiooni koostamine oli ajendatud asjaolust, et Hiiumaale sooviti rajada tuulikurbiine koguvõimsusega kuni 500 MW kuna AS Raunisaar (kes oli huvitatud tuulikupargi rajamisest) tegi ettepaneku algatada olulise ruumilise mõjuga objekti asukoha valiku üldplaneeringu teemaplaneering. 2009 kogunenud juriidiliste küsimuste töörühm leidis toona, et tuuleelektrijaamade rajamise aluseks saab olla maakonnaplaneeringu teemaplaneering. Kaebaja poolt viidatud petitsioon käsitles seega teist olukorda - ulatuslikumat tuulikuparki ning teistsugust menetlust. Alles pool aastat hiljem, s.o 22.09.2009 algatas vastustaja maakonnaplaneeringu teemaplaneeringu. Sellest tulenevalt on ka Korralduses märgitud, et petitsioon on vastustajale üle antud enne teemaplaneeringu algatamist, seega ei saagi petitsiooni siduda planeeringulahendusega.

Vastustaja on seisukohal, et Planeeringu menetlemisel ja kehtestamisel ei olnudki vaja arvestada teise sündmuse raames kogutud allkirjadega.

Kokkuvõttes on vastustaja seisukohal, et Planeeringu menetlemisel ja kehtestamisel on arvestatud kõigi tähtsust omavate asjaoludega, mh on nii Korralduses, Seletuskirjas kui ka KSH käsitletud kaebaja poolt viidatud asjaolusid, mida justkui pole arvestatud.

5.6.4. Kaebaja on ette heitnud, et ei ole teada, milliseid asjaolusid kaaluti puhverala määramisel. Vastustaja selgitab, et planeeringulahenduse koostamisel arvestati kohalike omavalitsuste ning maavalitsuse seisukohtadega (KSH lk 65). Puhveralade ulatuse määramisel arvestavatest asjaoludest on seletuskirjas koostatud põhjalik tabel (Seletuskirja tabel nr 1, lk-d 7-9) lähtudes kehtivast seadusandlusest ning arvestades kohalike omavalitsuste poolseid seisukohti ja soovitusi (Seletuskiri lk 6). Nimetatud kaalutlustele on viidatud ka korralduses, kus vastustaja märgib, et puhverala ulatuse määramisel tugineti omavalitsuste kaalutusotsusele ning arvestati võimalike tuulikupargist lähtuvate mõjudega (Korralduse p V, alapunkt 9). Arvestades maakonnaplaneeringu teemaplaneeringu ulatust, on osas, milles õigusaktid konkreetseid piiranguid ette ei näe, otsustamise delegeerimine kohalikele omavalitsustele igati põhjendatud.

Vastustaja on varjutusega seonduvalt välja toonud üldised põhimõtted ja suunised, mida arvestada edasiste planeeringute koostamisel. Konkreetsemaid kaalutlusi ei olegi võimalik välja tuua, arvestades, et planeeringuga ei nähta ette konkreetsete tuulikute paiknemist, kõrgust ega muud sarnast. Kaebaja poolt soovitud põhjalik kaalumine saab toimuda alles edasiste planeeringute käigus (vt ka KSH lk 30, 64, Seletuskiri lk 31-32 ja Korralduse p V, ap 12).

Kokkuvõtvalt leiab vastustaja, et ta ei ole rikkunud kaalutusõigust. Kõigist planeeringu dokumentidest nähtuvalt on vastustaja kaalutlustele, mille arvestamata jätmist kaebaja ette heidab, osundanud ning selgitanud kaalumise tulemusi. Vastavalt kohtupraktikas sätestatud nõuetele on sealjuures peamised kaalutlused ära toodud korralduses ning detailsemad kaalutlused esitatud nii seletuskirjas kui KSH-s.

5.7. Vastustaja selgitab täiendavalt, et teisi haldusorganeid on planeeringu koostamisse kaasatud kooskõlas PlanS vana redaktsiooni § 16 lg 1 punktiga 2, mille järgi tulebki maakonnaplaneeringut koostada koostöös planeeritava maa-ala KOV-idega, naabrusesse jäävate maakondade maavanematega ja ministriumidega, kelle valitsemisalas olevaid küsimusi planeering käsitleb. Kaasamisel on nõuandev roll ning see ei tähenda, et lõplik otsustusõigus ei oleks vastustajal. Kõiki planeeringu olulisi küsimusi on planeeringu vastuvõtmisel ja kehtestamisel kaalunud vastustaja.

5.8. Vastustaja märgib, et kooskõlas planeeringu eesmärkidega on planeeringus määratud elektriülekanaliinide põhimõttelised asukohad (seletuskirja lk 2), st tehtud asukohtade eelvalik. Täpsemalt määratakse elektriliinidega seonduvat kindlaks maakonnaplaneeringu koostamisel. Viimases on üksikasjalikult määratud elektrivõrgu arendamise tingimused, muu

hulgas on tehtud põhjalik uuring. (Hiiumaa elektrivarustuskindlustuse tõstmise sotsiaalmajanduslik uuring ja tehniline eeluuring“. Kättesaadav: http://hiuu.maavalitsus.ee/documents/180835/4378697/Hiiumaa_elektrivarustuskindluse_tostmise_sotsiaalmajanduslik_uuring_ja_tehniline_eeluuring.pdf/a6b9e671-92ab-4b42-8670-f7c7f5b07075).

Vastustaja toob välja, et väär on ka kaebajate väide, nagu oleks ringtoide vajalik vaid tuuleparkide rajamiseks. Maakonnaplaneeringus on leitud, et ringtoite vajadus on seotud tarbimise suurenemisega, varustuskindluse ja kvaliteedi parandamise vajadusega, samuti võimaliku energia tootmise vajadusega (tuuleenergia, päikeseenergia vms) ning et vajalik on anda ringtoite kasutamise võimalus ka Vormsile. Nimetatud arengusuunda toetab ka üleriigiline planeering Eesti 2030+.

5.9. Vastustaja toob välja, et väär on kaebaja väide, mille järgi ei arvesta planeering koostatava Hiiumaa maakonnaplaneeringuga, kuna tuulepargid oleksid nähtavad igast Hiiumaa paigast ja kahjustaksid Hiiumaa maastikke ja vaateid.

Vastustaja märgib, et talle jääb ebaselgeks, milliseid kaebaja õigusi saaks tuulikute võimalik mõju Hiiumaa vaadetele rikkuda. Kaebaja väide, et tuulepargid oleksid nähtavad igast Hiiumaa paigast, on tõendamata ning on vastuolus terve mõistusega. Vastustaja on potentsiaalsete tuulepargialade valikul arvestanud ilusate vaatekohtadega. Tuulikute konkreetsete asukohad ega ka kõrgus, ehitusalune pindala jm parameetrid, ei ole veel paigas ja selguvad järgnevatel menetlustel käigus.

Et edasistes menetlustes on vaja arvestada ka tuulikute visuaalsete mõjudega, on eraldi rõhutatud ka korralduse punktis V.10 ning põhjalikult avatud ka seletuskirjas (lk 30, p 8). Sama puudutab ka tuulikute paigaldamiseks vajalikke elektrimaste.

5.10. Vastustaja märgib, et kõrgusenõude lisamine planeeringusse ei olnud olemuslikult võimalik ega ka nõutav, kuna tuuleparkide mõju saab hinnata vaid nende asukohtade ja suuruse selgumisel.

5.11. Vastustaja toob välja, et KOV-id ei ole kohustatud kehtestama vaidlusaluse planeeringu alusel üld- ega detailplaneeringuid, mis näeksid ette tuuleparkide püstitamist.

5.12. Vastustaja leiab, et planeerimismenetlus on kooskõlas Natura hindamise nõuetega. Mõjuga nn Natura 2000 aladele on planeeringu koostamisel läbivalt arvestatud (vt Korralduse p VIII lk 4-5, Seletuskirja lk 10, 22, 32, Lisa 2, KSH lk 120, 201).

Tuulikuparkide negatiivne mõju Natura 2000 aladele ei ole tõenäoline, kuid seda tuleb kontrollida edasiste uuringute käigus. Vastustaja rõhutab, et kaebaja viidatud KeHJS § 45 lg 2 regulatsioon ei tähenda mitte seda, et planeeringudokumendiga ei tohiks kaasneda mistahes negatiivseid mõjusid, vaid seda, et kehtestatav planeering ei tohi ohustada ala terviklikkust ega kaitse-eesmärki. Sama on tegelikkuses järeldanud Euroopa Kohus kohtuasjas C-127/02.

KSH aruandes on asutud seisukohale, et olemasolevatele andmetele tuginedes ei saa kindlalt eeldada kahjulikku mõju Natura aladele, rääkimata kahjulikust mõjust Natura alade kaitse-eesmärkidele. Sellest tulenevalt on asjakohatu ka kaebaja viide KeHJS § 45 lg-le 3.

Vastustaja toob välja, et Keskkonnaamet on planeeringu kooskõlastamisel üheselt leidnud, et Natura 2000 ala terviklikkuse ja kaitse-eesmärkide saavutamine on planeeringu puhul tagatud, seda tuuleparkide arenduspiirkondade valikuga ning teemaplaneeringu realiseerimiseks sätestatud konkreetsete tingimustega (tl 162-163, II kd). KeHJS § 45 sisulise eesmärgiga – looduskeskkonna ja Natura 2000 alade kaitsega – on kooskõlas just selline olukord, kus mõju Natura 2000 aladele hinnatakse alles tervikliku informatsiooni olemasolul. Vastupidisel juhul võib tekkida olukord, kus abstraktselt olukorda hinnates negatiivset mõju Natura 2000 ala

kaitse eesmärkidele ei tuvastata, kuid konkreetsete tuulikuparkide rajamisel selline mõju esineb.

Ebaõige on kaebaja väide, mille järgi tuleneks KSH aruandest justkui vajadus viia Natura hindamine läbi vaid Natura aladega kattuvates piirkondades. KSH aruandest tuleneb selgelt, et Natura hindamine on vajalik ka Natura alade lähedal, sh ka määratud puhvertsoonist (600 m) kaugemal asuvate alade väljaarendamisel (KSH aruande lk 128).

Vastustaja rõhutab, et elektriliinid ja nendega seotud keskkonnamõju hindamine on muude planeeringute esemeks ning tuuleenergeetika teemaplaneering ei saa ega peagi ette nägema seda, kus hakkab paiknema põhivõrk. Tuuleparkide jaoks ei pruugi põhivõrk, st vähemalt 110 kV pingega üleriigiline võrk, olla vajalik. Põhivõrgu rajamise vajalikkus tuleneb üleriigilisest planeeringust Eesti 2030+ (see on käsitletud seletuskirja lk-l 3). Täpsemalt on põhivõrgu rajamine käsitletud koostatavas Hiiu maakonnaplaneeringus, kuid sealgi on täpsustatud, et liinide täpsed asukohad määratakse kindlaks alama tasandi planeeringutes ning sealjuures tuleb vastavalt hinnata ka keskkonnamõju. 110 kV pingega elektriliinide rajamiseks tuleb koostada riigi eriplaneering (kehtiva PlanS § 27 lg 2), millega kaasneb keskkonnamõju strateegiline hindamine (§ 27 lg 6). Seega uuritakse liinide võimalikku mõju Natura 2000 aladele teiste planeerimismenetluste käigus. Sama tuleneb ka kaebaja esitatud OÜ Alkranel uuringu kokkuvõttest (lk 42-43).

5.13. Kaebaja menetluskulude osas märgib vastustaja, et kaebaja menetluskulud riigilõivu 15 euro suurusena on põhjendatud.

KOHTU SEISUKOHT JA PÕHJENDUSED

6. Kohus leiab, et kaebus tuleb jätta rahuldamata. Kohtu põhjendused on alljärgnevad.

7. Vastustaja on taotlenud kaebuse tagastamist kaebajale, kuna neil puudub kaebeõigus. Kohus nõustub vastustaja taotlusega osaliselt ja märgib seoses kaebeõigusega järgmist.

7.1. Kaebajad on esitanud kaebuse nii väidetavate subjektiivsete õiguste rikkumise, kui ka selle õigusvastasuse tõttu avaliku huvi kaitseks (nn. populaarkaebus). Kaebaja on nähtuvalt menetluses esitatud väidetest toonud oma kaebeõiguse alusena välja PlanS v.r. § 26 lg 1 seoses vastuoluga seaduse või muu õigusaktiga ja HKMS § 44 lg 5, seoses sellega, et vaidlustatud haldusakt rikub tema õigusi ja takistab või raskendab oluliselt ta ülesannete täitmist kohaliku omavalitsuse üksusena. Samuti on kaebajad välja toonud asjaolu, et nende arvates võib käesoleval juhul kaebuse aluseks olla ka PS § 154 sätestatud enesekorraldusõigus ja selle kaitsmise vajadus halduskohtus tulenevalt asjaolust, et enesekorraldusõiguse tagamiseks puudub muu tõhus menetlus. Viimases osas viitab kaebaja Riigikohtu Halduskolleegiumi poolt 23.11.2010 haldusasjas nr 3-3-1-43-10 tehtud määruse punktile 22.

7.2. Käesoleval juhul on kaebajate poolt vaidlustatud haldusaktiks maakonnaplaneeringu teemaplaneering, mille vaidlustamiseks ei ole alates 1.07.2015 kehtivas planeerimisseaduses nn. populaarkaebuse vormis võimalust enam ette nähtud erinevalt näiteks riigi eriplaneeringu, üldplaneeringu, KOV eriplaneeringu ja detailplaneeringu vaidlustamisest (vt vastavalt PlanS § 54, § 94, § 123 ja § 141), mistõttu tuleb HKMS § 44 lg-s 2 sätestatud piirangut, et avaliku huvi kaitseks võib isik kohtusse pöörduda vaid seaduses sätestatud juhul, arvesse võttes lähtuda kaebeõiguse osas esmajoonel HKMS § 44 lg-st 4 ja 5, milles on toodud kohaliku omavalitsuse üksuse kaebeõiguse alused pöördumisel oma õiguste kaitseks halduskohtusse.

Käesoleval juhul ei saa kohtu hinnangul kaebeõiguse tuvastamisel lähtuda PlanS v.r regulatsioonist, mis tähendab et füüsilistel isikutel puudub kaebeõigus populaarkaebuse esitamiseks. Kohus märgib, et Ehitusseadustiku ja planeerimisseaduse rakendamise seaduse §

1 kohaselt menetletakse enne selle seaduse jõustumist algatatud planeeringud lõpuni, lähtudes seni kehtinud PlanS-s sätestatud nõuetest. Kohus leiab, et seaduses kasutatud väljend “...menetletakse enne selle seaduse jõustumist jõustunud planeeringud lõpuni, lähtudes seni kehtinud PlanS-s sätestatud nõuetest.” tähendab seda, et haldusmenetlus viiakse lõpuni PlanS vana redaktsiooni alusel, kuid see ei hõlma võimalikku kohtumenetlust, mis ei ole haldusmenetluseks oleva planeerimismenetluse osa. Kohus leiab, et sellist lähenemist toetab otseselt ka ehitusseadustiku ja planeerimisseaduse rakendamise seaduse (PlanS ja EhS RakS) eelnõu -572 SE- seletuskiri (Riigikogu XII koosseis, arvutivõrgus kättesaadav <http://www.riigikogu.ee/>). Nimelt nähtub sellest kohtu arvates üheselt, et PlanS ja EhS RakS § 1 lg 1 sisustamisel on silmas peetud ainult haldusmenetlust puudutavat osa. Juhul kui seadusandja oleks pidanud vajalikuks siinkohal jätkata HKMS § 44 lg 2 toodud ja PlanS v.r. § 26 lg 1 sätestatud erandlikku kohtukaebeõigust ja kohtumenetlust, oleks vastav asjaolu kindlasti kajastamist leidnud ka seaduses. Järelikult puudub kaebajal kaebeõigus kaebuse (ka populaarkaebuse) esitamiseks PlanS v.r. § 26 lg 1 alusel.

7.3. Kohaliku omavalitsuse üksuse kaebeõigus haldusajades tuleneb HKMS § 44 lg-test 4 ja 5. HKMS § 44 lg 4 kohaselt võib KOV esitada kaebuse teise avaliku võimu kandja vastu oma õiguste, sealhulgas omandiõiguse ja halduslepingust tuleneva õiguse kaitseks. HKMS § 44 lg 5 kohaselt võib KOV esitada kaebuse ka juhul, kui teise avaliku võimu kandja haldusakt või toiming takistab või raskendab oluliselt selle KOV üksuse ülesannete täitmist. Emmaste vald on oma kaebeõigust põhjendanud lisaks planeeringu üldise õigusvastasusega sellega, kuigi planeeringuga ei kavandata otseselt ühtegi tuuleparki Emmaste valla territooriumile, rajatakse selle alusel tuulepark korraldusega määratud tuuleparkide arendusalale ning see muudab kogu Hiiumaa, sh. Emmaste valla elukeskkonda ning paljud Emmaste valla elanikud on avaldanud vastuseisu sellele planeeringule, kusjuures nende seisukoht on jäetud arvestamata.

Kaebaja leiab, et planeering takistab tal täitmast KOKS is talle antud ülesandeid ning saavutamast Püasiasustusega väikesaarte seaduse § 3 lg 1 p-des 1,2, 5 ja 6 sätestatud eesmäärke.

7.4. Kohus märgib, et Riigikohus on tunnustanud KOV üksuse õigust esitada halduskohtusse kaebusi selliste keskkonnaasjades tehtud otsuste tühistamiseks või toimingute õigusvastaseks tunnistamiseks, mis võivad oluliselt mõjutada omavalitsusüksuse poolt kohaliku elu juhtimist ja kohaliku elu küsimuste otsustamist ning selle kaudu kahjustada kohaliku omavalitsuse olemuslike ülesannete täitmise võimalusi (Riigikohtu 28.02.2007 otsus nr 3-3-1-86-06, p 16). Samuti on Riigikohus leidnud, et KOV-le peab olema tagatud võimalus halduskohtus selliste haldusaktide vaidlustamiseks, millega võidakse rikkuda talle põhiseaduse (PS) §-st 154 ja PlanS v.r § 4 lg-st 2 ning kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse (KOKS) § 6 lg-st 1 tulenevalt oma territooriumi ruumilise planeerimise õigust (Riigikohtu 25.05.2009 otsus nr 3-3-1-22-09, p 10). Riigikohus on ka väljendanud, et KOV kaebeõiguse tuvastamiseks tuleb igal konkreetsel juhul hinnata menetletava planeeringu seotust KOV poolt realiseeritavate ja kaitstavate konkreetsete avalike huvidega (Riigikohtu 16.01.2014 otsus nr 3-3-1-41-13, p 16).

7.5. Käesoleval juhul tõusetub Emmaste valla kaebeõiguse küsimus HKMS § 44 lg 5 alusel. Asjas ei nähtu, et planeeringuga oleks rikutud Emmaste valla õigusi, nt omandiõigust. Kuna planeeringuala KOV territooriumi ei hõlma ja selles ei ole käesolevas asjas vaidlust, ei ole selline KOV õiguste rikkumine äratuntav.

Emmaste vald on ise kaebeõiguse alusena välja toonud asjaolu, et tema õigusi on rikutud seoses sellega, et planeeringuga määratud tuuleparkide aladele püstitatavale tuulepargile on kohalikud elanikud avaldanud vastuseisu, kuid see on jäänud arvestamata, mis teeb kohalike elanike huvide kaitsmise raskeks nagu ka väikesaarte seadusega sätestatud eesmärkide saavutamise.

Kohus leiab, et sellised seisukohad ei ole käesoleval juhul piisavad, et kohalikul omavalitsusel tekiks nendest kaebeõigus. Vastustaja märgib kohut arvates õigesti, et kõigepealt ei ole

planeeringuga otsustatud tuulepargi või tuulikute rajamist ning ainuüksi tuuleenergeetika arendamise põhimõtete kehtestamine ning tuulikuparkide rajamiseks sobilike maa-alade määratlemine ei saa kahjustada kohaliku omavalitsuse KOKS § 6 lg 1 toodud ülesannete täitmist ega negatiivselt mõjutada Hiiumaa või Emmaste valla elukeskkonda ja rikkuda sellega valla õigusi. Kaebaja ei ole ka kohtu arvates suutnud välja tuua ühtegi konkreetset enda, kui kohaliku omavalitsuse üksuse seadusest tulenevat ülesannet, mille täitmine tal muutub võimatuks või oluliselt raskendatuks seoses kehtestatud planeeringuga. Samuti viitab vastustaja kohtu arvates õigesti asjaolule, et Hiiumaa ei ole kaebaja viidatud püüasustusega väikesaarte seaduse § 2 lg 4 kohaselt väikesaarena, vaid suursaarena, millele nimetatud seadus ei laiene.

7.6. Kohus nõustub vastustajaga ka selles, et HKMS § 44 lg-s 5 ei ole ette nähtud kohaliku omavalitsuse kaebeõigust puhkudeks, kui kohalik omavalitsus ei ole rahul maakonna tasemel kavandatavate muudatustega – kaebeõigus on konkreetset juhust, kui kohalikul omavalitsusel ei ole võimalik enda ülesandeid kehtestatud otsuse tõttu täita.

Kohus märgib, et kaebajal ei saa olla kaebeõigust ka põhjendusel, et kaebaja esindab Emmaste valla elanikke, kes on avaldanud oma vastuseisu planeeringule. Vastustaja toob õigesti välja, et Riigikohus on kinnitanud ringkonnakohtu seisukohta, milles ringkonnakohtus leidis, et planeeringu mõjusfääri jäävate kinnisasjade valdamise, kasutamise ja käsutamise kitsendamine on käsitav konkreetsete kinnisasjade omanike (st kolmandate isikute) erahuvina, mille kaitseks kaebajal pole võimalik kohtusse pöörduda (RKHKo 3-3-1-62-13). Sealjuures on märkimisväärne, et käesoleval juhul ei too planeering kaasa isegi Emmaste valla elanikele nende kinnisasjade valdamise, kasutamise või kasutamise kitsendusi, kuna planeeringuga määratakse kindlaks perspektiivsed arendusalad, mis ei asu Emmaste valla territooriumil.

7.7. Kohus märgib, et kaebaja väidab sisuliselt et tema õigusi rikub ainuüksi põhimõtteline otsustus lubada Hiiumaa saarele teatud tingimuste täitmisel tuulikuparkide rajamine. Samas ei ole kaebaja arvestanud sellega, et teemaplaneering on lähtunud üleriigilisest planeeringust Eesti 2030+, mis sätestab taastuvenergeetika kasutamise vajaduse ning näeb ette senisest suurema regionaalsete energeetiliste ressursside kasutamise (Eesti 2030+ p 5.2). Sealjuures märgib üleriigiline planeering, et tuuleenergia tootmisvõimsust tuleb suurendada ning selleks sobiv piirkond on Eesti Läänepoolne rannikumeri. Planeeringu kohaselt tuleb arvestada võimaluse ja vajadusega rajada uusi maismaa- või meretuulikuparke, sest Eesti hea tuulepotentsiaal laseb toota elektrienergiat just tuulikute abil (Eesti 2030+ lk 43).

Kohus leiab sarnaselt vastustajaga, et kaebaja kaebeõigust ei saa jaatada ainuüksi põhjusel, et kaebaja on omavalitsusüksusena põhimõtteliselt vastu tema omavalitsusüksuste läheduses tuuleparkide rajamisele, mis tuleneb üleriigilise planeeringu Eesti 2030+ põhimõtetest.

7.8. Kaebaja ei ole suutnud kohut veenda selles, et vaidlustatud planeering tõepoolest rikub mingilgi kombel tema võimalust teostada oma territooriumil planeerimisõigust kooskõlas talle seadusega pandud ülesannetele ja antud õigustele. Kohus märgib, et õige ei ole ka kaebaja väide, et tal ei ole võimalik kuidagi osaleda ja oma huvisid kaitsta edasistes võimalikes haldusmenetlustes, milles tegelikult otsustatakse konkreetsete tuulikute või tuuleparkide püstitamine. Vastavalt PlanS tuleb nendesse menetlustesse kaasata kõik isikud, kelle õigusi või huve planeeringud puudutavad ning igapähele on õigus ka ise vastavates menetlustes esitada oma ettepanekuid, vastuväiteid ja arvamusi. Kohtul puudub igasugune alus arvata, et neid võimalikke planeeringuid menetlevad haldusorganid teeksid seda õigusvastaselt kaebajat menetlusest tõrjudes. Pigem on kohus, arvestades Hiiumaal välja kujunenud olukorda suhtumises tuuleparkidesse ja teiste asjassepuutuvate kohalike omavalitsuste poolt teemaplaneeringu menetluses väljendatud seisukohti, arvamusel, et kaebaja kaasamises vastavatesse menetlustesse ei saa mõistlikul isikul olla kahtlust.

Kuna kaebajal on võimalik oma õigusi ja huve kaitsta ka järgnevat haldusmenetlustes, kus tegelikult võidakse otsustada tuuleparkide rajamine, leiab kohus, et kaebajale ei tulene kaebeõigust ka tulenevalt asjaolust, et tal puudub Põhiseaduse § 154 toodud enesekorraldusõiguse tagamiseks muu tõhus menetlus.

7.9. Kuna planeeringuga ei nähta ette ühtegi kitsendust kaebaja omandiõigusele, ei saa kõne alla tulla ka HKMS § 44 lg-s 4 sätestatud alus, millele kaebaja ei ole küll viidanud, aga kohus peab vajalikuks selle siiski käesoleval juhul selguse huvides ära märkida.

7.10. Kõike eeltoodut kokku võttes leiab kohus, et kaebajal puudub tema poolt välja toodud asjaolusid arvestades käesolevas asjas kaebeõigus ja kaebus tuleb jätta rahuldamata.

Vastuväite lahendamine kohtu tegevusele

8. Kaebaja on esitanud 06.02.2017 vastuväite kohtu otsusele rahuldada vastustaja 03.02.2017 taotlus ja pikendada 31.01.2017 toimunud kohtuistungiga seotud vastustaja menetluskulude väljamõistmiseks vajalike kulude tasumist tõendavate dokumentide esitamise tähtaega kuni 08.02.2017. Kaebaja leiab, et kohus ei saa pikendada HKMS endas ettenähtud tähtaega ja võib pikendada ainult kohtu määratud tähtaegu.

8.1. Kohus märgib, et käesoleval juhul on kohtujurist ja menetlusosalised ekslikult lähtunud tähtaja pikendamise mõistest, sest sisuliselt on käesoleval juhul tegemist HKMS § 70 ja 71 sätestatud tähtaja ennistamise taotlusega. Kohus leiab, et vastustaja on esitanud usutava ja mõjusa põhjuse (vajadus kooskõlastada menetluskulude kandmine), miks ta ei saanud tähtaega järgida.

8.2. Tulenevalt eelkirjeldatud asjaoludest ja ka vaidlusaluse tähtaja (HKMS § 109 lg 1) sätestamise sisulisest eesmärgist ja mõttest, milleks on kohtumenetluses menetluskulude kindlaksmääramise venimise vältimine, ei pea kohus põhjendatuks menelustoimingu õigusliku kvalifitseerimisega eksimise tõttu vajalikuks vastuväidet sisuliselt rahuldada. Kohus märgib, et vaatamata mõnepäevasele kohtu nõusolekul ja mõjuval põhjusel kuludokumentide esitamisega hilinemisele, mis sisuliselt oleks õigesti kvalifitseerituna tähendanud menelustähtaja ennistamist, ei toonud tekkinud olukord kaasa meneluse venimist ja teiste menelusaliste õiguste sisulist rikkumist, sest kaebajad said avaldada oma seisukoha esitatud meneluskulude taotluse põhjendatuse osas. Seetõttu jätab kohus kaebajate vastuväite rahuldamata.

9. Vastavalt HKMS § 108 lg 1 kannab meneluskulud pool, kelle kahjuks otsus tehti. Käesoleval juhul jättis kohus esitatud kaebuse rahuldamata ehk tegi otsuse kaebaja kahjuks.

10. Vastavalt HKMS § 109 lg 6 mõistab kohus välja ainult põhjendatud ja vajalikud meneluskulud. Vastustaja on esitanud kohtule taotluse mõista kaebajalt välja meneluskuludena kasutatud õigusabi eest 4381 eurot ja 1 euro tellimustasuna registriandmete väljavõtte eest.

11. Kaebaja leiab, et vastustaja meneluskulud ei ole põhjendatud ja põhjendab seda järgmiselt (tl 56-58, III kd).

Kõigepealt märgib kaebaja, et tellimustasu 1 euro registriandmete väljavõtte eest oli põhjendamatu kulutus, kuna vastustajal on läbi riigiportaali tasuta kasutusõigus ligipääsuks registriandmetele ja puudus igasugune vajadus tellida need läbi advokaadi ning maksta nende eest. Kohus leiab, et eelpooltoodud kaebaja seisukoht on põhjendatud.

Teiseks leiab kaebaja, et senise kohtupraktika kohaselt saab reeglina riigi ja riigi haldusorgani poolt kantud haldusvälise õigusabi teenuse kulude kaebajalt väljamõistmine olla õigustatud

vaid juhul, kui kohtuasi väljub haldusorgani igapäevase põhitegevuse raamest. Kaebaja on seisukohal, et haldusasi nr 3-15-2322 Hiiu maavanema igapäevase põhitegevuse raamest ei välju. Samuti vaidleb kaebaja vastu vastustaja seisukohale, et ilma advokaatideta ei oleks saanud vastustaja esitada pädevaid seisukohti kaebuse menetlemisel olulise osa moodustanud kaebeõiguse küsimuses. Kaebaja leiab, et kaebeõiguse küsimuse esinemine kaebuses ei anna alust advokaatide kulu väljamõistmiseks ning et kaebeõiguse küsimus ei moodustanud olulist ega erakordset osa vaidlusest.

Samuti juhib kaebaja tähelepanu asjaolule, et Hiiu Maavalitsuses on erinevalt vastustaja väidetest tööl 4 kõrgema juriidilise haridusega ametnikku, kellest üks töötab maasekretärina ja teine arengu- ja planeerimisosakonna juhataja asetäitjana. Kaebaja toob välja, et 2 mainitud isikut on esindanud Hiiu maavanemat varasemalt halduskohtumenetluses. Lisaks juhib kaebaja tähelepanu asjaolule, et haldusorgani välise õigusabi kulud on põhjendamatult suured arvestades nii töömahtu, kui ka välise õigusabi tunnihinda. Täiendavalt viitab kaebaja ka sellele, et osa kulusid ei ole seotud käeoleva asjaga. Samuti ei pea kaebaja õigustatuks kuludokumentide hilinenud esitamisega seoses 31.01.2017 kohtuistungiga seotud kulude väljamõistmist ning HKMS-s mitte ettenähtud viivise väljamõistmist.

12. Kohus leiab, et käesoleval juhul on kaebaja õigesti viidanud asjaolule, et planeeringuvaidlus on vastustaja igapäevase põhitegevuse raames toimuv vaidlus. Kohus märgib, et nõustub ka sellega, et kaebeõiguse küsimus ei olnud lõppastmes ka liigselt keeruline, et selles küsimuses oleks tulnud tingimata kasutada välist menetlusabi. Kohus märgib, et planeeringuvaidlustega seoses on vastav valdkond kaetud ka piisava hulga kohtupraktikaga, millega tutvumine kõrgharidusega juristile ei tohiks üle jõu käia. Kohus leiab, et kaebaja viited juriidilise kõrgharidusega ja halduskohtus maavanema esindamise kogemusega isikute olemasolule vastustaja ametnike hulgas, on asjakohased.

Kohus leiab eeltoodust tulenevalt ja lähtuvalt ka kohtupraktikas võetud seisukohtadest, et välise õigusabi kasutamine käesoleva vaidluse menetlemisel ei olnud õigustatud. Sellest tulenevalt jätab kohus vastustaja taotluse tuginedes HKMS § 109 lg 6 rahuldamata, sest vastustaja kulud haldusvälisele õigusabile ei olnud vajalikud ja põhjendatud. Menetluskulud jäävad menetlusosaliste endi kanda.

/Allkirjastatud digitaalselt/

Daimar Liiv
Kohtunik